

INFOСВЯТ

УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ
И МЛАДЕЖ

2018 **3**

ТЕМА НА БРОЯ
УЧИЛИЩЕТО В ОБЩНОСТТА
И ОБЩНОСТТА ЗА
УЧИЛИЩЕТО

НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА
ИНФОРМАЦИЯ И ДОКУМЕНТАЦИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ УЧИЛИЩЕТО И ОБЩЕСТВОТО	3
УЧИЛИЩЕТО КАТО ЦЕНТЪР В ОБЩНОСТТА – ОТГОВОР НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА НА СЪВРЕМИЕТО	8
УЧИЛИЩАТА КАТО ОБЩНОСТНИ ЦЕНТРОВЕ – ВИЗИЯТА НА ЩАТА ЮЖНА АВСТРАЛИЯ	15
СИЛНИТЕ СТРАНИ НА МЕСТНИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ МРЕЖИ ПО ПРИМЕРА НА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ РЕГИОН РАВЕНСБУРГ, ГЕРМАНИЯ	29
АНГАЖИРАНЕ НА СЕМЕЙСТВОТО И ОБЩНОСТТА С РАЗВИТИЕТО НА УЧИЛИЩЕТО В УЕЛС	33
ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ	43
РАМКОВИ УСЛОВИЯ ЗА УСПЕШНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЦЕЛОДНЕВНОТО УЧИЛИЩЕ В СЕВЕРЕН РЕЙН-ВЕСТФАЛИЯ, ГЕРМАНИЯ	43
ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА УЧИЛИЩНИТЕ ПРОСТРАНСТВА В ЩАТА НОВА СКОТИЯ, КАНАДА	49

Бюлетинът **INFC**^{СВЯТ}
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници

Редакционен съвет:

Ваня Грашкина
Величка Лозанова
д-р Йордан Илиев

Отговорен редактор:
Величка Лозанова

Редактор:
Лозмари Дърмонова

адрес Национален център за
информация и документация
бул. „Д-р Г. М. Димитров“ № 52А
1125 София

Дизайн и оформление
на корицата:
Диана Тодорова

телефони 02 / 817 38 55; 817 38 38

ел. поща rajna@nacid.bg

уеб сайт www.nacid.bg

ISSN 1314-8966 (Print)
ISSN 2367-9425 (Online)

УЧИЛИЩЕТО В ОБЩНОСТТА И ОБЩНОСТТА ЗА УЧИЛИЩЕТО

ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ УЧИЛИЩЕТО И ОБЩЕСТВОТО

Публикацията на Мейвис Сандърс в Encyclopedia for Out-of-School Learning, подготвена в резултат на дългогодишен преподавателски и изследователски опит, систематизира накратко видовете взаимодействия между училището и обществото с акцент върху значението на сътрудничеството в извънучебно време. Формулираните обобщения са предназначени не само за учители, но и за всички заинтересовани страни, тъй като осигуряват теоретична основа за изграждане на успешни сътрудничества.

Значение на сътрудничеството между училището и обществото

Теоретиците на образованието отдавна са разпознали важната роля на силните връзки между училището и обществото върху развитието и образователните постижения на децата и младите хора. По-специално внимание е обърнато на две теории.

Психологът Юри Бронфенбренер предлага теоретичен модел от пет разположени една в друга системи, които оказват въздействие върху развитието на подрастващите. Те са:

- **микросистема** – семейството, училището и обществените организации, които оказват директно въздействие върху детето;
- **мезосистема** – взаимодействията и взаимоотношенията между институциите в микросистемата;

- **екзосистема** – работната среда на родителите или обществените ресурси за подкрепа на семейството, т.е. по-широката социална система, в която детето няма директни функции;

- **макросистема** – културни ценности, обичаи и закони;

- **хроносистема** – обхваща времевите измерения, които оказват влияние върху детето, например продължителността на живота на родителите или физиологическите промени, свързани с възрастта.

При този модел акцентът е върху необходимостта от силни и позитивни взаимодействия между институциите в микросистемата на детето с обосновката, че те оказват съществено влияние върху неговото развитие.

Фигура 1. Визуално представяне на теоретичния модел на Бронфенбренер

Вторият теоретичен модел е предложен от социоложката Джойс Епщайн и е известен като теория на препокриващите се сфери. Този модел отчита значението на семействата, училищата и обществените институции за социализирането и образоването на подрастващите. Основен принцип в теоретичната му обосновка е, че конкретните цели, например успехът в обучението, зависят от всяка от трите сфери и се постигат най-ефективно чрез тяхното съвместно действие и взаимна подкрепа.

В обяснението на модела е посочено, че трите сфери се раздалечават или приближават от фактори като възраст на детето, образование на родителите, професионален опит на учителите и др. При раздалечаването се губят когнитивните, социално-емоционалните и физическите потребности на децата и младите хора, докато при приближаването учениците се ползват от подкрепата на възрастните, училищата и обществото. В резултат на така представените взаимоотношения младите хора получават социален капитал: информация, норми на поведение и умения, благодарение на които те повишават своите шансове за успех в училище и извън него.

Видове сътрудничество

Взаимодействията между училището и обществото са обяснени като контакти от всякакъв вид, насочени

Фигура 2. Визуално представяне на теоретичния модел на Епщайн

– пряко или непряко – към насърчване на социалното, емоционалното, физическото и интелектуалното развитие на учениците. Потенциалните партньори на училищата включват на практика всички легитимни физически и юридически лица в една държава: големи корпорации, малък и среден бизнес, университети и други образователни институции, правителствени органи и агенции, институции в сферата на опазването на общественото здраве, етнорелигиозни общности, доброволчески организации, граждански обединения, институции в сферата на културата и туризма, медии, спортни асоциации и други членове на обществото, които могат да предоставят ресурси и социална подкрепа за училищата и младите хора. Необходимо условие за подобни партньорства е двете страни, училищата и представителите на обществото, да се обединяват около постигането на общи цели.

Таблица 1. Потенциални партньори на училищата

ВИДОВЕ ПАРТНЬОРИ	ПРИМЕРИ
Бизнес, корпорации	Местен бизнес, големи национални компании, чужди компании
Университети и образователни институции	Висши училища, колежи, средни училища и други
Институции в сферата на опазването на общественото здраве	Болници, поликлиники, здравни институции, фондации и асоциации
Правителствени структури	Служби за пожарна безопасност и защита на населението, полицейски управления, търговски камари, общински съвети, други местни звена на правителствени агенции и органи
Национални служби за социални услуги и доброволчески организации	Различни клубове и организации
Етнорелигиозни общности	Църкви, джамии, синагоги и други
Организации за подкрепа на възрастни хора	Домове за възрастни хора, пенсионери, доброволци и други
Институции в сферата на културата и туризма	Зоологически градини, музеи, библиотеки, туристически центрове
Медии	Местни вестници, радиостанции и кабелни мрежи
Спортни клубове и асоциации	Отделни спортни клубове
Други обществени организации	Дружества, местни асоциации, политически организации, клубове на възпитаници и др.
Отделни членове на обществото	Доброволци от непосредственото обкръжение на училището

Подчертан е **комплексният характер на партньорствата** между училището и обществото. В зависимост от тяхната продължителност те се разделят условно на краткосрочни и дългосрочни.

Първите имат инцидентен характер и най-често представляват размяна на продукти и услуги, които изискват ограничено координиране, планиране или промени в ежедневно функциониране на училището. Подходящи са за организации и училища с ограничени ресурси или опит в съвместни дейности. Такива парт-

ньорства не предполагат отделянето на много време за управление. Инициативите в тази група се реализират лесно, но често регистрират положителен ефект, макар и с ограничени мащаби.

Дългосрочните партньорства се характеризират с многопосочни взаимни влияния, високи нива на взаимодействие, внимателно планиране и координиране между участващите страни. За добра практика в тази насока се посочва интегрирането на обществени ресурси и форми на подкрепа с образователни занимания,

което води до разнообразяване на почивката или насочване на учениците, например след приключване на учебните занятия или под формата на летни програми. Подобни партньорства с комплексен характер регистрират разностранен принос към обучението на децата и младите хора, но изискват значително координиране, ресурси и време.

Условният характер на така предложената систематизация е демонстриран с уточнението, че в някои случаи краткосрочните партньорства могат да прераснат в дългосрочни. За типичен пример са посочени сътрудничествата между училищата и местните библиотеки, които организират дейности, насочени към повишаването на грамотността на цялото семейство. Такива инициативи понякога се организират на различни обществени места и изискват определено ниво на планиране и координиране. Същото е валидно за сътрудничеството с други потенциални партньори. Във всеки случай партньорствата между обществото и училището – без значение дали са насочени към учениците, или към семействата им – са определени като ефективни средства за подобряване на образователните възможности и повишаване на резултатите от обучението на учениците.

Изтъкнато е, че **действията с взаимна полза могат да имат разнообразен фокус**. В зависимост от това кого поставят в центъра, се подразделят в четири групи, съответно насочени към:

- **учениците** – програми за менторство и направляване, контекстуално учене, подготовка за реализация на пазара на труда, както и събития с рекреационно, културно и социално значение;

- **семейството** – образователни и практически дейности за родители, семейни забавления, вечерни мероприятия;

- **училището** – проекти и дейности за подобряване на учебната среда, повишаване на квалификацията на персонала, подпомагане на учебния процес;

- **обществото** – благотворителни инициативи, дейности с обществена полза, обучителни мероприятия.

Сътрудничество извън училището

Съвместните дейности между училището и обществото, съсредоточени върху обучението извън училище, са определени като оказващи позитивен ефект върху редица постижения на учениците. Добре обмислените и изпълнени програми за следучилищни занимания и менторство, основани върху сътрудничеството между обществото и училището, оказват съществено и положително въздействие върху оценките на учениците, присъствието в училище и бъдещата им реализация. В подкрепа на тази констатация са цитирани данни от мащабно проучване върху свободното време на учениците от всички възрасти. Проучването показва, че учениците получават по-високи оценки, ако:

- поне 15 часа седмично взимат участие във висококачествени учебни дейности под ръководството на учителите;

- посещават от 8 до 15 часа седмично извънучилищни дейности;

- участват в извънучилищни дейности, ръководени от родителите (с високи очаквания и утвърдени стандарти за постижения);

- притежават познания как да учат ефективно, да планират дейности и да реализират проекти;

- имат достъп до библиотеки и справочни материали.

Подчертана е необходимостта от подобни програми в условията на бюджетни ограничения.

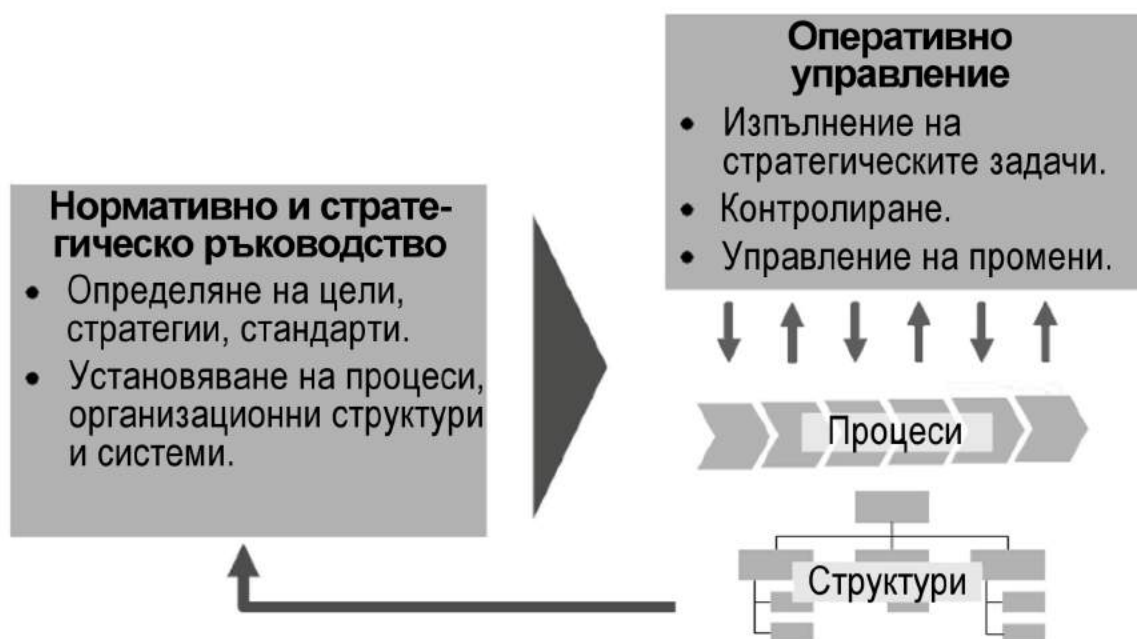
Характеристики на успешните сътрудничества

Научните изследвания и практиката са демонстрирали не само положителното значение на инициативите, реализирани въз основа на сътрудничество между училището и обществото в извънучебно време, но са идентифицирали и някои общи черти на успешните партньорства. На преден план са изведени две характеристики: наличието на съвместни

процеси и структури, както и общо ръководство.

Установяването на **съвместни процеси и структури** се счита за ключова задача още в етапа на планиране на сътрудничеството. Изброени са някои основни елементи на успешните партньорства между различни организации, като споделени цели, принципи и ресурси, но също бързата и открита комуникация, съвместното вземане на решения и взаимното уважение.

Фигура 3. Опростена схема на съвместните процеси и структури в контекста на управлението

Наличието на **общо ръководство** е посочено като важно, понеже сътрудничеството между училището и обществото често се осъществява от отделни личности и агенции с разнообразни сфери на дейност, които са установили, че техните конкретни цели в полза на децата и младите хора могат да се постигнат чрез съвместни действия. Ролята на общото ръководство е да подобри процесите на сътрудничеството, като

улесни работата над организационните граници, ускори комуникациите, управлява конфликтните ситуации, насърчава споделена отчетност и балансира процесите на съвместно вземане на решения, които винаги изискват време. За изпълнението на изброените задачи ръководителите следва да са уважавани, компетентни и заслужаващи доверие от всички страни, участващи в конкретната инициатива.

Фигура 4. Общото ръководство в контекста на основните структурни елементи на училищните инициативи

Източник: ERIC – Institute of Educational Sciences¹

Без да изчерпват темата, представените общи характеристики за успех позволяват преодоляването на предизвикателствата по отношение на

сътрудничеството между различни организации. Така може да се постигне положителна промяна в живота на децата и младите хора.

Източник:

Mavis Sanders. Community-School Partnerships. In: Encyclopedia for Out-of-School Learning (2017), <http://dx.doi.org/10.4135/9781483385198.n50>

Йордан Илиев

УЧИЛИЩЕТО КАТО ЦЕНТЪР В ОБЩНОСТТА – ОТГОВОР НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА НА СЪВРЕМИЕТО

Училището е образователна институция, която традиционно се възприема като двоична аналогова система – учителите преподават, а учениците се учат. Това е общоприета рамка, описваща неговия най-популярен и класически вид, познат на поколения по целия свят. Извън

тази рамка то се разглежда по няколко различни начина – **училището като общност; училището в общността; училището и общността**.²

Училището като общност е събирателен център на различни групи хора (ръководители, администратори, учите-

¹ Cross-boundary Leadership: A Framework for Understanding Leadership Preparation (2016), <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1124038.pdf> [9 октомври 2018 г.]

² http://www.communityschools.org/aboutschools/what_is_a_community_school.aspx, Coalition for Community Schools, About Community Schools, What is a Community School.

ли, ученици, родители, партньорски организации, местни органи, правителствени агенции др.), които споделят общи ценности и преследват общи цели в сферата на образованието. Те съставляват училищната общност. Процесите, които протичат вътре в нея, са специфични и се различават значително по своята същност и динамика от тези, които протичат във външната среда.

Източник: Обединен път на Солт Лейк – www.uw.org.

Училищната общност притежава множество нюанси, формирани от хората, които я съставляват, техните потребности и интереси. Всеки нюанс е отражение на някоя от тези групи, които също се определят като общности. Това прави училищната общност изключително разнообразна, защото в нея присъстват представители на външната среда, в която функционира даденото училище.³

По същата логика външната среда е събирателен образ на множество групи от малки общности – квартала, града, бизнеса, църквата, институциите, хипермаркетите и др. Заедно те формират обществото, в което се намира и развива училището. То не съществува изолирано в това пространство, а притежава точно определено място и си взаимодейства с всяка от тези малки общности чрез конкретни връзки и канали.

Училището се възприема като автономна общност, изградена от малки общности, която, от своя страна, е мозайка от припокриващи се общности на заобикалящата го среда, като в същото време включва представители на всяка от тях, т.е. представители на обществото. Това е определящо за мястото и ролята на училището в общността.

Процесите на глобализация през последните десетилетия предизвикват множество промени във всички аспекти на обществения живот, включително в сферата на образованието. Те създават предпоставки за трансформиране на образователните системи в отговор на съвременните потребности на демократичните общества. В много демократични държави училището губи все повече своята традиционна визия и от класическа, мултифункционална образователна институция постепенно приема нова роля – **превръща се в център на общността**.

В тази връзка се използват различни наименования, чрез които се прави опит за определяне на новото място, роля и значение на училището като център на общността. В Уелс е популярно наименованието *училища, насочени към общността* (*community-focused schools*), докато в Украйна е широко разпространено наименованието *училища, активни в общността* (*community active schools*). В Англия е утвърдено наименованието *разширени училища* (*extended schools*), а в САЩ – *разширени училища с пълен набор от услуги* (*full service extended*

³ Redding, S., Alliance for achievement: Building the value-based school community, Lincoln, IL: ADI Press., 1990, pp. 32-38.

schools). В Канада е възприето – *квартален обучителен център (neighbourhood learning centre)*.⁴

Повечето международни организации и изследователи, които работят в областта на образованието, използват наименованието *училище в общността (Community school – CS)*. Те се обединяват около становището, че то се превръща в събирателен образ на всички наименования, разгледани по-горе, обобщава ги и същевременно се утвърждава като **понятие**, носител на нова философия, насочена към фундаментална промяна на значението, ролята и мястото на училището в общността и в обществото. Няма единомислие относно контекста, в който се използва CS. Едни изследователи го определят като нов подход за изграждане и функциониране на училищата. Други смятат, че представлява нов концептуален модел за трансформиране на традиционното училище и превръщането му в център на общността чрез разработване и прилагане на нови образователни политики, методи и практики.

Коалицията за училища в общността (Coalition for Community Schools – CCS) определя CS като място, в което се установява съвкупност от партньорства между училището и останалите ресурси в общността. Акцентира се върху академичните среди, здравните и социалните услуги, развитието на младите хора в общността и ангажирането на самата общност към училището. Това води до

по-добро образование на учениците, по-силни семейства, по-сплотени и здрави общности. CS предлага персонализирана учебна програма, която акцентира върху учене чрез реално търсене на решения за проблемите в общността. Училищата стават центрове на общността, отворени са за всеки по различни въпроси и за различни мероприятия – цял ден, всеки ден, вечер и през уикенда.⁵

Европейската мрежа на образователните съвети (European Network of Education Councils) определя CS като училище, което инвестира в изграждането на мрежа за сътрудничество с подходящи партньори във и извън него с цел – да разшири обхвата на образователния процес; да увеличи образователното време; да повиши качеството на предложеното образование; да допринесе за подобряване представянето на всички ученици. Това е отворена концепция, която създава нови възможности за училищата.⁶

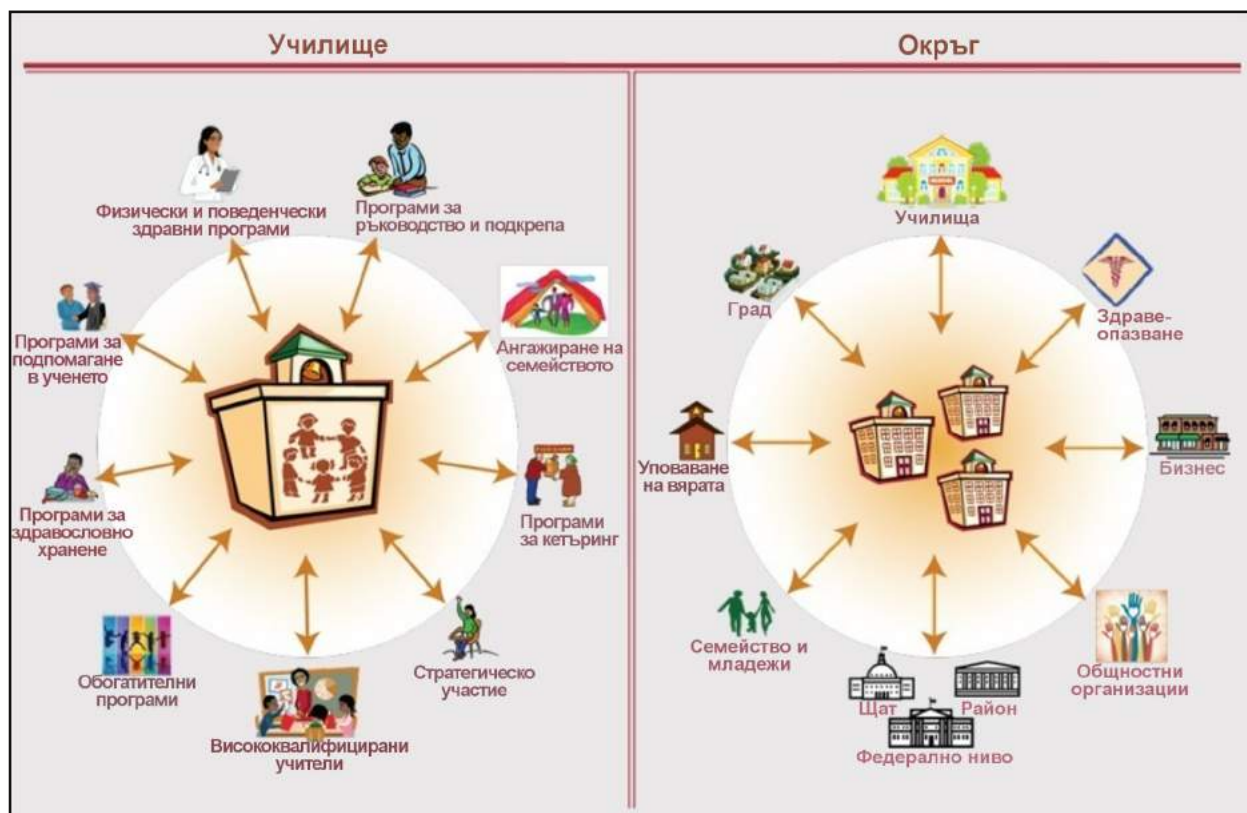
Мрежата за училища в общността на Уисконсин (Wisconsin Network for Community Schools) дефинира CS като *квартал*, който обединява семейства, възпитатели и партньори от общността. То осигурява на учениците, семействата и членовете на общността качествени образователни, здравни и социални ресурси и услуги, за да успеят в училище и в живота. Равнопоставеността и социалната справедливост са в основата на CS в Уисконсин.⁷

⁴ <http://www.schools-for-all.org/page/ICECS+Statement+on+Community+Schools>, International Centre of Excellence for Community Schools(ICECS), ICECS Statement on Community Schools, Naming Schools.

⁵ http://www.communityschools.org/aboutschools/what_is_a_community_school.aspx, Coalition for Community Schools, Home, About Community Schools, What is a Community School?

⁶ <http://www.eunec.eu/search/node/community%20school>, European Network for Education Councils, EUNEC seminar on "Community schools", Report of the seminar, Brussels, 23 – 24 May 2013, pp. 3-4.

⁷ <https://dpi.wi.gov/community-schools/definitions>, Wisconsin Department of Public Instruction, Community Schools, Definitions of a Community Schools.

Източник: Център за стратегически иновации в общността – www.cscinnovation.org.

Департаментът по образование на САЩ (U.S. Department of Education) определя CS като места, които осигуряват всеобхватни образователни, социални и здравни услуги, както и дейности за: учениците; членовете на семействата на учениците; членовете на общността. Това води до цялостно подобряване на резултатите, които постигат децата.⁸

Не съществува универсално, общо-валидно определение, което да характеризира CS, като обхване всички негови аспекти, характеристики и проявления. Училищата в отделните държави функционират и се развиват в уникални условия, които се определят от множество различни фактори – географско положение, законодателство, икономически показатели, стандарт на живот, култура и др. В зависимост от тях всяко училище притежава свой уникален профил.

Международният център за върхови постижения на училищата в общността (International Center of Excellence for Community Schools – ICECS) пояснява, че CS са уникални и различни във всяка точка по света, но въпреки своите специфики и различия те се подчиняват на следните общи характеристики, които ги различават от традиционните училища:

- използват общността като основен ресурс за обучение и представляват нейното сърце;
- включват родители в управлението на училището и в обучението на учениците, като признават тяхната роля на съучредители;
- използват методи и подходи, които насърчават активното включване на учениците в собственото им обучение;
- насърчават учениците да поемат активна роля в изграждането и разви-

⁸ <https://www2.ed.gov/programs/communityschools/index.html>, U.S. Department of Education, Programs, Full Service Community Schools Program, description, 03.05.2018.

тието на местната общност чрез разнообразни инициативи;

- работят в партньорство с правителствени структури, местни органи и други агенции, които споделят общ интерес в подкрепа на по-широката общност, където децата растат и учат;
- наблюдават и насърчават връзката между здравето, икономическото развитие, взаимоотношенията в общността и готовността на децата да се учат.

Международните стандарти за качество в училищата в общността (International Quality Standards for Community Schools) са създадени от ICECS в партньорство с неправителствени организации от САЩ, Великобритания, Канада, Армения, Босна и Херцеговина, Чехия, Молдова, Русия и др. Те са насо-

чени към девет ключови области, които имат пряко отношение към подобряването на образователния процес – лидерство; партньорство; социално включване; развитие на общността; учене през целия живот; услуги; доброволчество; включване на родители и семейство; училищна култура.⁹

Стандартите представляват инструмент за самооценка, който училищата използват за идентифициране на силните и слабите страни в образователния процес, след което определят приоритетите си за неговото подобряване. Те се използват и прилагат в партньорство с ученици, учители, родители, широката местна общност, местни органи, правителствени агенции и неправителствени организации.

Източник: Център за стратегически иновации в общността – www.cscinnovation.org.

⁹ <http://www.schools-for-all.org/page/Community+Schools+%28Desc%29>, Schools for All, Community Schools description.

Всички заедно оценяват работата на училището по деветте стандарта и планират стъпки за бъдещото му развитие. Училището е основен инициатор за стартирането на партньорство в тази посока. Ръководството му организира срещи с родители, НПО, бизнес организации, правителствени служби и агенции.

По време на срещите се обсъждат възможните стъпки за изграждане на устойчиво сътрудничество помежду им, които по-късно се превръщат в планове за действие. В резултат от този подход се подписват различни споразумения и меморандуми за сътрудничество, които включват съвместно разработване на програми за подпомагане на ученици и родители, както и подобряване на учебната среда.

САЩ и Великобритания са ярък пример за подобно тясно сътрудничество поради интегрирането на идеята за CS в образователната политика на централно и местно ниво. Резултатите от него са насочени към това училището да извлече максимум позитиви и печалба от общността, в която функционира, чрез предоставянето на широк набор от услуги, а самата общност да извлече максимум позитиви от цялостната дейност на училището. Акцентира се върху укрепването на връзките между училищата, семействата и общностите с цел насърчаване и подкрепа на социалното, икономическото и образователното развитие. Това засяга: *подпомагането на хората в неравностойно положение, които посещават учебните заведения, за да се обучават или работят; предоставянето на основни образователни услуги за всички ученици; насърчаването на социалното сближаване в редица контексти; цялостното подобряване на образователните постижения; подпома-*

гането на семейства на ученици, които са безработни или имат трайни здравословни увреждания; съдействието за предоставяне на здравни и социални услуги и др.

От 90-те години насам в голяма част от американските училища съществува практика за отдаване на помещения и съоръжения под наем в извънучебно време. В някои от тях се откриват конферентни зали, които служат за различни мероприятия на бизнес организации и на местната общност (провеждане на конференции, семинари, граждански панели, игри, тържества след сключване на брак и др.).¹⁰ Този подход генерира допълнителни приходи за училищата, популяризира редовното им посещаване в извънучебно време и ги утвърждава като центрове на обществения живот.

Разширените училища с пълен набор от услуги представляват основна характеристика на политиката за образование в САЩ. Американското правителство насочва съществен финансов ресурс към тяхното развитие. През 2012 г. се представя поредната инициатива в тази област – *Заедно за утре (Together for Tomorrow)*. Тя е изцяло насочена към сближаване на училищата с общностите, в които функционират, и постигане на тясно сътрудничество с местни органи и неправителствени организации. Основният стремеж е подобряването на учебния процес, по-широкото включване на родители и партньори в него и постигането на високи резултати от страна на учениците. Акцентира се върху отношенията между училищата и всички партньори в общността, така че всеки от тях да се чувства отговорен за подобряване на учебната среда и образователния процес.

¹⁰ <http://www.schools-for-all.org/page/ICECS+Statement+on+Community+Schools>, International Centre of Excellence for Community Schools(ICECS), ICECS Statement on Community Schools, Government policies, USA.

През 2004 г. правителството на Великобритания стартира политика за разширени училища, чиято цел е те да се превърнат в център за предоставянето на обединени обществени услуги за семействата в общността. Основен акцент е подпомагането на учениците и техните семейства за постигането на по-високи резултати в учебния процес. Правителството разработва набор от услуги, които всички училища трябва да предоставят до 2010 г., както и рамка от правила за тяхното предоставяне. Половината от всички основни училища и една трета от средните училища се справят с това предизвикателство до 2008 г. Разширените училища предлагат широка гама от услуги всеки ден от 08:00 до 18:00 часа, 48 седмици в годината:

- консултиране на родители и ученици;
- кариерно консултиране на завършващи и завършили ученици;
- сключване на договори с организации от частния и публичния сектор за осигуряване заетост на завършилите;
- подкрепа на обучението на децата чрез инициативи за отдих, спорт, музика, изкуства, занаяти, ученически клубове, доброволчество и предприемачески дейности;
- езиково обучение за родители;
- достъп до информационно-комуникационни технологии и интернет за ученици, родители и възрастни хора;
- достъп до спортни съоръжения и др.¹¹

Ръководствата на образователни институции са единодушни, че не се преследва просто удължаване на учебния ден. Учениците имат нужда от допълнителна подкрепа, извън класната стая, която им се осигурява чрез партньорството между училище, родители,

местни органи и агенции. Целта на това партньорство е премахването на бариерите пред ученето, които съществуват поради комплекс от причини (социален и икономически статут на семейството, отношения между родителите, условия за учене в дома и др.) и пречат твърде много на децата да развият своя потенциал.

В САЩ и Великобритания учениците в CS постигат значително по-високи резултати в своето обучение, а родителите са много по-ангажирани с развитието на децата, училищата и образователния процес. Постиженията допринасят за разработването на нови програми, насочени към подобряване на здравните и социалните услуги за учениците и техните семейства. CS обединяват много партньори, за да предложат по-мощна подкрепа и редица възможности за децата, младите хора, семействата и общностите. Всички те работят заедно за постигането на максимални резултати по отношение на: *подготовка на децата за прием в училище; устойчивост в посещаемостта на учебните часове и училищните мероприятия; активно участие в обучението и в решаването на проблеми в местната общност; по-сериозно включване на семействата в процеса по образование на децата; трайно ангажиране на училищата със семействата и техните деца; поддържане на учениците здрави (физически, социално и емоционално); поддържане на безопасна и стабилна среда за обучение и живот.*

Заклучение

Традиционните мултифункционални училища не притежават монопол върху знанието и неговия обмен. Независимо колко динамични и инициативни са учи-

¹¹ <http://www.schools-for-all.org/page/ICECS+Statement+on+Community+Schools>, International Centre of Excellence for Community Schools (ICECS), ICECS Statement on Community Schools, Government policies, UK.

лицата, те не могат сами да се променят дотолкова, че да обезпечат изцяло съвременните потребности от знание на обществото. В развитите демократични държави се прилага системен подход, при който публичният, частният и неправителственият сектор работят заедно, за да подкрепят семействата и техните деца по пътя на образованието им. Тяхното взаимодействие се изразява в съвместно разработване на подходящо законодателство и политики, стартирането на различни инициативи и пилотни програми за подобряване на учебния процес и

създаването на възможности за прилагането на холистичен подход в образователната политика, който да превърне училищата в центрове на обществения живот. Това налага преосмислянето на концепцията за традиционното училище и създаване на нова, адекватна на съвремието, в която учениците заемат централно място, а учителите са професионални лидери, които насърчават груповата комуникация. Училището е подкрепяща институция за всички тях и осигурява среда за комуникация с представителите на външната среда.

Източници:

1. Redding, S., Alliance for achievement: Building the value-based school community, Lincoln, IL: ADI Press., 1990.
2. Coalition for Community Schools, About Community Schools, What is a Community School. http://www.communityschools.org/aboutschools/what_is_a_community_school.aspx.
3. European Network for Education Councils, EUNEC seminar on “Community schools”, Report of the seminar, Brussels, 23 – 24 May 2013. <http://www.eunec.eu/search/node/community%20school>.
4. International Centre of Excellence for Community Schools (ICECS), ICECS Statement on Community Schools. <http://www.schools-for-all.org/page/ICECS+Statement+on+Community+Schools>.
5. Schools for All, Community School description. <http://www.schools-for-all.org/page/Community+Schools+%28Desc%29>.
6. U.S. Department of Education, Programs, Full Service Community Schools Program. <https://www2.ed.gov/programs/communityschools/index.html>.
7. Wisconsin Department of Public Instruction, Community Schools, Definitions of a Community Schools. <https://dpi.wi.gov/community-schools/definitions>.

Петър Алексиев

УЧИЛИЩАТА КАТО ОБЩНОСТНИ ЦЕНТРОВЕ – ВИЗИЯТА НА ЩАТА ЮЖНА АВСТРАЛИЯ

В ръководството *Училищата като общностни центрове* на Департамента за образование и развитие на детето (Department for Education and Child Development – DECD), издадено през 2017 г., се предоставят насоки за реализиране на едноименната инициатива на щатското правителство на Южна Австралия. Инициативата е ръководена от група за действие, в която участват държавни агенции, представители на общността и на местната власт, както и асоциации на ди-

ректорите на училища.

Визията е обществените училища и детски градини и тяхната инфраструктура

да бъдат достъпни за широката общественост, което, от своя страна, е предпоставка за изграждане на по-здрави връзки между членовете на общността, на чиято територия са училището, родителите, децата и младежите. В основата лежи идеята, че благополучието на децата и младежите е ангажимент на цялото общество. Подходът следва образователната философия на Реджо Емилия¹², при която учители, родители и общественост работят в тесен контакт, за да осигурят на децата най-доброто възможно образование и грижа. Застъпени са концепциите за: място, предоставящо достъп до услуги, насочени (директно или индиректно) към здравето, благополучието и обучението на деца и младежи; създаване на партньорства между училища и различни агенции с цел предоставяне на училищата и на широката общественост на подходящата услуга в точния момент.

Цели на училището като общностен център

Основните цели на инициативата „Училището като общностен център“ (фиг. 1) са свързани с:

- утвърждаване на благополучието, безопасността и образоваността на учениците като приоритет;
- насърчаване функционирането на училищата като квартални и общностни центрове;
- осигуряване на по-лесен достъп до услуги, съоръжения и програми за всички хора в общността;
- формиране на чувство на гордост от споделянето на училищното пространство с общността;
- демонстриране на практика на сътрудничество между училището и общността при съвместно използване на училищната инфраструктура.

Фигура 1. Цели на училището като общностен център

¹² Реджо Емилия е провинция в Северна Италия, на територията на която след Втората световна война Лорис Малагуци – педагог и психолог, съвместно с родители създава прогресивен подход за обучение на деца в предучилищна възраст.

В публикацията е подчертано, че подходът за превръщане на училището в общностен център не е универсален. Постигането на изброените цели може да се осъществи по множество различни начини, тъй като е необходимо да се отчетат конкретните обстоятелства на местно ниво.

Предимства на подхода

Ръководителите на училища, функциониращи като общностни центрове, посочват, че след възприемането на този подход посещаемостта в часовете се е увеличила, което е довело до по-добри резултати от обучението. Забелязва се също подобряване на комуникационните умения на децата в предучилищна възраст и по-голяма ангажираност в училищните дейности от страна на родителите. Проучване на мнението на учениците показва, че възприемането на подхода е довело до положителни промени в живота им. Те отбелязват, че се чувстват по-защитени в училище, тъй като около тях винаги има много възрастни, готови да помогнат при нужда. Това спомага за

развиване на чувство за принадлежност към общността.

Положителните аспекти на подхода могат да се обобщят в следните направления:

- ефективно координиране на услугите, предоставяни на учениците;
- устойчиво партньорство между училищата и местната общност чрез насърчаване на изграждането на здравословни социални мрежи;
- осигуряване на повече възможности за доброволческа работа, обучение и заетост;
- разширено използване на съществуващата инфраструктура и др.

Модела на подхода

Разгледани са *три* модела на подхода (табл. 1), които представляват трите степени на функциониране на училището като общностен център – *развитие (бронзов стадий), изграждане (сребърен стадий), устойчивост (златен стадий)*. Изборът на модел зависи от потребностите на училищната общност, нивото на ангажираност с общите цели и отговорности и капацитета на училищния персонал и членовете на общността.

Таблица 1. Модели на функциониране на училището като общностен център

Примери	Ползи
Развитие – споделяне на инфраструктурата със семействата и общността	
Наемане на съоръжение/помещение срещу заплащане	<ul style="list-style-type: none"> • генериране на доход за училището • създаване на връзки с външни партньори • увеличаване предлагането на услуги на местно ниво
Предоставяне сградния фонд на училището на обществени организации за организиране на конкретни мероприятия, които да са в полза и на учениците/училищната общност (например осигуряване на пространство за здравни прегледи)	<ul style="list-style-type: none"> • максимално използване на училищната инфраструктура • създаване на взаимоотношения на „добра воля“

Изграждане – засилване на връзките между децата, младежите, семействата и общността	
Увеличаване на дейностите за родители (например предлагане на семинари за родители)	<ul style="list-style-type: none"> повишаване на ангажираността и постиженията на учениците постигане на устойчивост
Насърчаване изразяването на мнение и активното участие на учениците в училищното планиране	<ul style="list-style-type: none"> утвърждаване на Конвенцията на ООН за правата на детето подкрепяне устойчивостта на учениците в житейски план осъществяване на връзка между ученето и реалния живот
Засилване на връзките с общността (например местни външни организации работят с ученици и семейства в групи според конкретни социални или емоционални потребности)	<ul style="list-style-type: none"> насърчаване на желанието за учене и ангажираността на учениците чрез създаване на усещане за свързаност
Устойчивост – провеждане на съвместно (с общността) планиране	
Планиране на организацията на центъра съвместно с групата за действие	<ul style="list-style-type: none"> споделяне на ръководството и отговорностите фокусиране върху работата за постигане на поставените цели подкрепа на устойчивостта
Събиране на данни с цел анализ на приноса на центъра по отношение на подобряване резултатите на учениците и тяхното благополучие	<ul style="list-style-type: none"> максимизиране използването на ресурсите насърчаване на непрекъснатото усъвършенстване идентифициране на приоритетите и потребностите на училището и общността и взимане на мерки за тяхното постигане/задоволяване
Планиране на програми, дейности, събития	<ul style="list-style-type: none"> осигуряване на фокус върху желаните резултати последователност на подхода непрекъснато усъвършенстване

Предпоставки за създаване на успешен общностен център

Независимо от избрания модел успехът на центъра зависи от следните условия:

- *Ангажираност на ръководството.*
- *Уважаване на културните различия:* постигане на баланс още във фазата на планиране между представителите на различните култури, съставляващи групата за действие;

осигуряване на възможност за изразяване на мнение на по-притеснителните хора; търсене на подкрепа от местни организации, занимаващи се с малцинствени проблеми и др.

- *Създаване на гостоприемно пространство* – една от най-важните предпоставки за общуване. Когато хората се чувстват свързани помежду си, те развиват усещане за принадлежност към общността, което повишава социалното единение на местно ниво.

- Ефективна комуникация между всички заинтересовани страни.
- Сътрудничество и споделяне на обща визия: устойчивост на центъра, породена от общата вяра в целта и задружните усилия за това децата, младите хора и семействата от общността да се чувстват добре и да развиват потенциала си.

- Идентифициране на лидер на центъра: човек или група от хора, които да координират ефективното реализиране на всички дейности на центъра и да разрешават своевременно възникнали проблеми.
- Добре структурирани дейности с ясна цел;
- Наличие на достатъчно физическо пространство.

Фигура 2. Стъпки за изграждане на центъра

Стъпка 1. Опознаване на училищната общност

Това е най-важната стъпка към изграждането на отзивчив, приветлив

общностен център, който да е в състояние да отговори на потребностите на хората. Приобщаващите, целенасочени и продуктивни взаимоотношения в училището са отправна точка за приемането на центъра.

1.1. *Децата и младежите са ядрото на всеки център.* Тяхното образование, безопасност, здраве и благополучие зависят от съвместните усилия на цялата общност.

1.2. *Училищният персонал и доброволците* са ценен човешки капитал за всяко училище. Те притежават разнообразни и обширни знания и умения, чрез които да подпомогнат центъра. Доброволците могат да помагат на децата да се научат да четат, да работят в училищната градина и/или библиотеката или да се присъединят към групата за планиране на дейностите в началния етап на създаване на центъра.

1.3. *Родителите* са първите учители на децата. Чрез признаване на тяхната роля при формиране поведението на подрастващите и по отношение на постиженията им, семействата могат да бъдат насърчени и вдъхновени да участват активно в живота и дейностите на центъра.

1.4. *Управителните съвети* представляват връзката между училището и общността.

1.5. *Хората с увреждания и със специални образователни потребности* също трябва да се чувстват пълноправни участници в дейностите на центъра. Добре е да се предвидят подходящи материали, да има достъпна информация относно политиките, програмите и възможностите за допълнителна подкрепа на деца и младежи със специални потребности.

1.6. *Семействата, произхождащи от различна културна или езикова среда,* могат да допринесат изключително много за разширяване на културните и езиковите перспективи на центъра. Тяхното приобщаване изисква да се предвиди използването на преводачи или служители за връзка с общността.

1.7. Разработени са ресурси за подпомагане на деца и младежи със статут на *бежанци* с цел по-ефективното им приобщаване в общообразователните училища. Един от най-разпространените ресурси, съдържащ насоки, процедури, правила и указания е източникът „Брой ме и мен“ (Count me in), разработен от Департамента по образование и услуги за деца на правителството на Южна Австралия.

1.8. Мислене „извън кутията“, за да бъдат достигнати *семействата, живеещи в отдалечени райони.*

Стъпка 2. Проверка на законосъобразността и отговорностите на училището

След установяване на отношения на разбирателство с членовете на общността може да се обмислят начини за предоставяне на училищните съоръжения за ползване, със или без заплащане. На първо място, трябва да се вземат предвид съответните разпоредби, касаещи безопасността на децата/младежите и достъпа на външни лица до училищните съоръжения.

Повечето организации и доставчици на услуги, които работят с деца, младежи и техните семейства, разполагат с трудовата/криминалната история на служителите си, но извършването на необходимите проверки и съхраняването на копия на тази документация е задължение и прерогатив на самото училище.

Достъпът на външни лица – доставчици на услуги (извън Департа-

мента по образование и развитие на детето), както и други групи лица, използващи площи на училището, трябва да бъде регламентиран посредством *официално споразумение*. В зависимост от груповото/индивидуалното използване на училищната инфраструктура от външни лица то може да бъде:

- **Лицензионно споразумение с доставчици на услуги, които не са част от Департамента по образование и развитие на детето.** Прилага се в случаите, когато независимо лице/организация (нефинансирана от Департамента) използва училищната площ за предоставяне на директна подкрепа/услуги за деца и младежи, записани в институции за предучилищно и училищно образование и образователни програми във или извън рамките на учебните часове. Тук се включват услугите на професионални терапевти, социални работници, частни учители, както и услуги, субсидирани от Националната осигурителна програма за хора с увреждания (National Disability Insurance Scheme), системата за здравно осигуряване или програми за психично здраве.

- **Споразумение за обществено ползване на училищните съоръжения.** Прилага се в случаите, в които различни от изброените по-горе лица/организации желаят да използват училищното пространство с цел предоставяне на услуги на общността (както на родители, така и на други членове на обществото). Като примери могат да бъдат посочени спортни клубове, организиране на фитнес и други здравословни занимания и др.

Стъпка 3. Споделяне на училищната инфраструктура с общността

Ползите за училището, учениците и цялата общност от споделянето на съ-

ръженията могат да се наблюдават само след последователно изпълнение на първите две стъпки.

Стъпка 4. Събиране и анализ на данните

Събирането на данни е изключително полезно за планирането и развитието на центъра, а техният анализ показва основните характеристики, силните страни и областите за подобрене на институцията, както и потребностите на училищната общност. Регулярното събиране на данни гарантира също така рационалното използване на наличните ресурси и дава възможност за проследяване на прогреса на центъра във времето.

Източниците на данни са разнообразни и могат да се групират по следния начин:

- знания и опит на училищния персонал, учениците и общността;
- училищна документация – план за подобряване на качеството, текущи записи, електронни препратки, доклади, присъствени списъци и др.;
- Австралийското бюро за статистика;
- профил на училището в Департамента по образование и развитие на детето и други ключови организации/ведомства;
- анализи на поведението на учениците.

Стъпка 5. Опознаване на общността в по-широк аспект

Създаването на общностен център е начин за надграждане на вече установени взаимоотношения между различни заинтересовани страни чрез включване на правителствени и неправителствени организации, местни доставчици на услуги и бизнес предприятия в разрешаването на комплексни проблеми (които не могат да бъдат разрешени самостоятелно от нито една от страните). Привличането на правилни партньори изисква познаването на общността в по-широк план. Необходимо е да се направи проучване на услугите/дейностите (здравни услуги, детски площадки, спортни клубове и др.), налични в общността (фиг. 2), които могат

да допринесат за постигането на всяка от заложените цели на проекта по превръщане на училището в общностен център. Друга важна предпоставка за успеха на начинанието е да се определят лицата, които могат да се присъединят към групата за действие на центъра. За тази цел е подходящо да се анализират следните аспекти:

Фигура 2. Карта на училищните и общностните активи

- взаимоотношения – формалните и неформалните взаимоотношения с местни институции/организации, културни, спортни и развлекателни клубове;

- умения – гамата от индивидуални умения и компетентности, с които разполагат представителите на местната общност;

- ресурси – наличните естествени и изкуствени местни ресурси (сгради, съоръжения, паркове и др.);

- услуги – образователните, здравните и обществените услуги, налични в района на центъра.

5.1. Анализират се потребностите на общността

Деца и юноши не живеят в изолация. Необходимо е да се проучат потребностите на общността като цяло, за да може центърът да разработи адекватно програмите си и да спомогне за задоволяването им. Препоръчва се използването на някои от следните методи за събиране на информация:

- организиране на събитие по повод откриването на центъра с изпращане на покани за присъствие на членове на общността. Събитието може да се използва и за набиране на средства и споделяне на идеи;

- сформирани фокус-група, с която да се обсъждат конкретни въпроси и да се водят записки;

- провеждане на проучвания посредством (електронна) поща или по телефона;

- провеждане на информационни кампании, по време на които да се раздават флаери и да се търси обратна връзка от членовете на общността;

- организиране на срещи с групи родители за получаване на конкретна информация (включително родители, които не са ангажирани с училището);

- сътрудничество с различни общностни центрове/групи с цел осъ-

ществяване на по-ефективна комуникация със семейства, произхождащи от различна културна/езикова среда;

- събиране на информация за потребностите на родителите.

5.2. Приобщаване на децата и юношите в процесите по взимане на решения

Деца и младежите разполагат с огромен творчески потенциал – колективен и индивидуален, както и с уникална гледна точка относно собствения си живот. Те могат да генерират идеи, различни от тези на възрастните, и да допринесат за развитието на центъра, стига да им бъде предоставена тази възможност. Някои разпространени начини за приобщаване са:

- тясно сътрудничество с младежки организации (включително младежки консултативни съвети), които защитават и насърчават активното участие на деца и юноши в живота на училището;

- предоставяне на различни възможности за участие в процесите по взимане на решения, така че по-малко уверените деца и децата с по-слабо развити способности за устно изразяване също да могат да споделят мнението си (например писмено, посредством форми на изкуство, фотография, използване на посредник и др.);

- мозъчна атака (brainstorming) на тема „Как да се справим по-добре“;

- делегиране на отговорността за събирането на данни на децата/юношите (например чрез провеждане на собствени проучвания);

- насърчаване участието на децата/юношите в организиране на пространството около училището, така че то да отговаря на потребностите на центъра;

- провеждане на запитвания относно най-значимите за децата/юно-

шите елементи на тяхната култура и начините, по които тя може да бъде представена в училището. Добре е децата и младите хора да бъдат насърчени да участват активно в реализирането на това начинание.

Стъпка 6. Развитие и устойчивост на взаимоотношенията в общността

Добрите взаимоотношения между хората са от първостепенно значение за успешното функциониране на общностния център. Не е достатъчно да се идентифицират всички заинтересовани страни и да се установят необходимите контакти между тях. Веднъж създадени, тези връзки трябва да се поддържат, за да бъдат превърнати в устойчиво дългосрочно партньорство. Изграждането на автентични взаимоотношения изисква опознаване на хората, т.е. една непрекъсната формална и неформална комуникация, в която да проличат потребностите, интересите и очакванията на всяка от страните по отношение на центъра. Този тип отношения създават чувство за принадлежност и по-голяма ангажираност от страна на хората от общността.

Съществено условие за успешна комуникация между всички заинтересовани страни е центърът да бъде „видим“ и лесно достъпен за хората. Тази цел може да се постигне чрез: поставяне на информационен щанд в местния търговски център; предоставяне на информация за центъра на местните

библиотеки и съвети, която те да разпространят чрез своите вътрешни комуникационни канали и мрежи; създаване на информационни материали в различен формат (в писмена и електронна форма, чрез визуални средства, посредством социалните медии) и на различни езици (с използване на приобщаващи думи като „ние“, „заедно“ и др.); подготвяне на информационни пакети за семействата на учениците и другите членове на общността, които да съдържат сведения относно начини за полагане на доброволчески труд, места за оказване на помощ, социални мероприятия и др.

Стъпка 7. Създаване на група за действие на центъра

Трудно е да се изберат подходящите партньори за процеса на планиране на центъра, които да могат да си сътрудничат ефективно за постигане на заложените цели. Препоръчват се следните 5 стъпки за определяне на членовете на групата:

- идентифициране на училищната общност – деца, юноши, персонал, родители;
- съставяне на списък с потенциални партньори на училището (държавни и обществени организации и доставчици на услуги, банки, местни бизнес предприятия, библиотеки и др.);
- оценяване нивото на свързаност (високо, средно, ниско) на всеки от потенциалните партньори с училището;
- оценяване нивото на влияние (високо, средно, ниско) в общността на всеки от потенциалните партньори т.е. възможността за постигане на желаната промяна;
- създаване на групата за действие чрез избиране на партньорите с най-висок рейтинг на свързаност и влияние. Разбира се, могат да се изберат и лица/организации с нисък рейтинг, ако бъ-

дат сметени за ключови страни в процеса.

След създаването на групата за действие се насрочва опознавателна среща. Преди провеждане на срещата е необходимо да се информират главните заинтересовани страни относно предимствата, които може да им донесе сътрудничеството им с центъра. Препоръчва се в поканите за присъствие да бъде уточнено кой от членовете (с определени връзки или влияние) на конкретната организация е желателно да присъства. Удачно е да се предвиди и осъществяването на обратна връзка от страна на хората, които не са успели/желали да изразят мнение на самата среща (кутия за предложения, имейл, лице за контакт).

Необходимо е по време на срещата да се отдели достатъчно време за обсъждане на събраните в предишен етап (стъпка 4) данни и да се види цялостната „картина“ на училището, както и основните потребности/силни страни на общността (стъпка 5). Добре е да се определи дата за следващата среща, на която да се избере модел на общностния център.

Стъпка 8. Създаване на план за действие

Много от лидерите на успешно функциониращите като общностни центрове училища определят наличието на структурирани дейности с ясна цел като едно от най-важните условия за ефективност. Планът трябва да отразява целите на училището по отношение на децата, юношите, семействата и общността като цяло, както и действията за постигането им.

8.1. Предвиждане на общ план за действие на общността

Преди да се премине към съставяне на такъв общ план (табл. 2), трябва да се има предвид, че това е изключително ре-

сурсоемък подход, който изисква висока степен на мотивация както на училището, така и на общността като цяло. За осъществяването му е необходимо наемане на експерти с опит в областта на общественото планиране и отчитане на резултатите (Results-Based Accountability), които да ръководят процеса. В случай че това не е във възможностите на училището, препоръчва се преминаването направо към следващата стъпка.

В общия план за действие на общността е необходимо да се премине през следните стъпки:

1. Отчитане условията на живот и стремежите на децата, юношите и техните семейства (фиг. 1) за изготвяне на плана съобразно целите на подхода.

2. Съотнасяне на целите на подхода „Училището като общностен център“ към конкретната общност и училище. Това е необходимо, за да се определят очакваните резултати от постигането на тези цели, т.е. промяната, която ще настъпи за децата, младите хора и семействата.

3. Разглеждане на наличните данни, касаещи всяка от заложените цели и измерване на подобренията.

4. Отчитане степента на справяне на местната общност с най-важните въпроси/проблеми (например, ако е регистрирана ниска степен на присъствие в часовете, трябва да се обсъдят причините за това).

5. Съставяне на списък с партньори, които могат да подпомогнат центъра за постигане на целите му.

6. Използване метода на мозъчната атака за генериране на идеи за дейности, включително бързи мерки, които изискват малък/никакъв ресурс (организиране на семинари съвместно с полицията за противодействие на тормоза в училище или приемане на местната мобилна библиотека на територията на училището).

7. Включване на избраните дейности в общия план за действие и обмисляне на следващата стъпка.

Таблица 2. Примерен общ план за действие на общността

УЧИЛИЩЕТО КАТО ОБЩНОСТЕН ЦЕНТЪР – ОБЩ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ОБЩНОСТТА			
1.	Цел 1 – Активно участие	Цел 2 – Безопасност	Цел 3 – Здраве
2. Съотнасяне целите на училището като общностен център към конкретната общност и училище			
<ul style="list-style-type: none"> • децата и юношите участват в процесите по взимане на решения • децата и юношите чувстват, че са чути и ценени 	<ul style="list-style-type: none"> • децата и младите хора се чувстват в безопасност у дома си, в училището и в своята общност • децата и младите хора имат усещане за принадлежност към училищната общност 	<ul style="list-style-type: none"> • психическото и емоционалното здраве на децата и юношите се подобрява • семействата се чувстват достатъчно уверени, за да подкрепят децата си 	
3. Налични данни			
<ul style="list-style-type: none"> • данни за ранното детско развитие в Австралия (Australian Early Development Census – AEDC) • проучванията на организацията „Мисия Австралия“ 	<ul style="list-style-type: none"> • AEDC • Австралийско бюро за статистика (Australian Bureau of Statistics – ABS) • Министерство на транспорта • Бюро за криминална статистика и изследвания 	<ul style="list-style-type: none"> • AEDC • Отдел за развитие на информацията в областта на общественото здраве (Public Health Information Development Unit – PHIDU) • Министерство на здравеопазването • ABS • Стратегически план на Южна Австралия 	
4. Ключови критерии за ефективност			
<ul style="list-style-type: none"> • процент на децата и младежите, които считат, че са ценени и мнението им е взето предвид • процент на децата и младежите, участващи в процесите по взимане на решения 	<ul style="list-style-type: none"> • процент на децата и младежите, които считат, че знанията или способностите им за постигане на безопасност са се повишили • процент на семействата, които считат, че знанията или способностите им да съхранят безопасността на децата си (онлайн и в общността) са се повишили 	<ul style="list-style-type: none"> • процент на семействата с достъп до широка гама услуги за здравна подкрепа • процент на децата и младежите, които редовно си правят профилактични прегледи 	

5. Партньори			
Местни младежки съвети и др.		Департамент за защита на детето; Полицейска служба на Южна Австралия и др.	Здравни центрове за деца и семейства; центрове за психично здраве на деца и младежи и др.
ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ – програми, услуги, дейности		ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ	ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ
7.	Училищен клуб по дебати; Младежки съвети и др.	Програма за превенция на тормоза в училище; Програма за наставничество на връстници; Програма за защита от кибертормоза; Програма за безопасност по пътищата; Курсове за запознаване с вредата от алкохола и наркотиците и др.	Програма за здравословно хранене в училище; Програми по сексология (включително ЛГБТ) и др.
1.	Цел 4 – Образование	Цел 5 – Принадлежност	Цел 6 – Игри и свободно време
2. Съотнасяне целите на училището като общностен център към конкретната общност и училище			
<ul style="list-style-type: none"> • децата и младежите показват ангажираност с учебния процес • резултатите от обучението на учениците се подобряват 		<ul style="list-style-type: none"> • децата и юношите имат силно развито чувство за принадлежност към училището и общността • децата, младежите и родителите партнират активно на клуба 	<ul style="list-style-type: none"> • на децата и младите хора им харесва да бъдат активни и ангажирани във физически дейности • семействата създават връзки помежду си посредством съвместни дейности за свободното време
3. Налични данни			
<ul style="list-style-type: none"> • AEDC • училищни данни • ABS и др. 		<ul style="list-style-type: none"> • AEDC • PHIDU • ABS – Социално-икономически индекс на областите • Стратегически план на Южна Австралия и др. 	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегически план на Южна Австралия • Проучване относно участието на децата в културни мероприятия и дейности за свободното време (ABS)
4. Ключови критерии за ефективност			
<ul style="list-style-type: none"> • процент на учениците, които са започнали да посещават училище по- 		<ul style="list-style-type: none"> • процент на децата и младежите, при които се е засилило чувството за 	<ul style="list-style-type: none"> • процент на децата и младежите, които са станали по-активни

<p>редовно</p> <ul style="list-style-type: none"> • процент на учениците, при които е налице по-голяма ангажираност в съответствие с техните образователни потребности 	<p>принадлежност към училището</p> <ul style="list-style-type: none"> • процент на семействата със засилено участие в дейностите/ инициативите на училището (центъра) 	<p>физически</p> <ul style="list-style-type: none"> • процент на семействата със засилено участие в дейности за свободното време
<p>5. Партньори</p>		
<p>институции, предлагащи техническо и продължаващо образование, училищната общност, библиотеки и др.</p>	<p>Департамента за общностите и социалното приобщаване, родители и др.</p>	<p>местни спортни клубове и съвети; Министерство на околната среда, водите и природните ресурси и др.</p>
<p>ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ</p>	<p>ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ</p>	<p>ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • насърчаване на ограмотвяването на семействата • клубове за подготовка на домашни • програми за семейна ангажираност и др. 	<ul style="list-style-type: none"> • дни, посветени на семейството • доброволчески програми и др. 	<ul style="list-style-type: none"> • спортни програми за цялото семейство • обедни часове по йога за деца и родители • обособени места за занимания със занаяти, готварство и др. • художествени изложби

Забележка: Стъпка № 6 се състои в генериране на идеи и по тази причина не е включена в таблицата.

Стъпка 9. Планиране на програми, дейности и събития

В тази стъпка се планират програмите, дейностите и събитията, които центърът смята да реализира, както и способите за измерване на резултатите. Препоръчително е програмите да се разглеждат поотделно, като за всяка от тях се следва следният цикъл:

- определяне на очакваните резултати за децата, младежите, родителите, общността като цяло;
- определяне методите за измерване степента на постигане на заложените цели;
- определяне на критерии, които дават информация за начините, по които са постигнати заложените цели;
- тълкуване на събраните данни;

- откриване на подходящи партньори за постигане на целите;
- генериране на идеи за подобряване на конкретната програма;
- създаване на план за действие с ясно дефинирани участници и срокове.

Стъпка 10. Наблюдение и усъвършенстване на центъра

Наблюдението, оценката и отчитането на постиженията са ключови елементи, необходими за развитие на центъра, чрез които се постига напредък и устойчивост. Това е един непрестанен цикъл, чрез който може да се прецени: доколко конкретна програма/дейност е релевантна към настоящия момент; какви промени са настъпили в състава на участниците в

нея; дали са необходими промени в методите за измерване на резултатите; с какви нови данни разполага институцията и как могат да се интерпретират те; какви нови партньори е удачно да се привлекат, за да се подобрят резултатите; кои нови идеи е удачно да се реализират и кои са лицата, отговорни за изпълнението им.

Изключително важен момент е споделянето на събраната в процеса на работа информация с членовете на общността на специално организирани за целта срещи (както и чрез всякакви други комуникационни канали – доклади, информационни бюлетени, социална медия, уебстраници, постери, училищни презентации, видеа и др.). Препоръчи-

телно е на тези срещи да се обърне специално внимание на основните концепции на центъра, да се обсъдят „научените уроци“ и постигнатите резултати. Последното е предпоставка и за привличане на нови партньори, тъй като успехът обединява хората.

Източник:

Government of South Australia, Department for Education and Child Development, „Schools as Community Hubs: A Practical Guide for Schools and Preschools“

<https://www.education.sa.gov.au/sites-and-facilities/community-use-facilities/schools-as-community-hubs>

Райна Стойкова

СИЛНИТЕ СТРАНИ НА МЕСТНИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ МРЕЖИ ПО ПРИМЕРА НА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ РЕГИОН РАВЕНСБУРГ, ГЕРМАНИЯ

Публикацията *Започва ли образованието на местно ниво? Силните страни на местните образователни мрежи* е резултат от конференцията на Мрежата за образование на фондация „Фридрих Еберт“ в Берлин. В публикацията се подчертава, че по принцип е ясно, че различните образователни институции на дадена община или регион трябва да работят в мрежа и да търсят начини за съвместното осъществяване на общата цел – да помогнат на младите хора да получат възможно най-доброто образование и най-много възможности. Но действителността е друга.

Началното училище например рядко се интересува от по-нататъшната съдба на своите ученици. Училищата от първия етап на средното образование имат толкова много грижи с различните аспекти на организацията и самоорганизацията, че често нямат време и въображение да мислят за всеобхватни въпроси и да ги съгласуват и организират на местно ниво. Също така фактът, че различните асоциации, предприятия, дружества, благотворителни организации, камари и др. могат да бъдат и места за извънучилищни занимания, обикновено не се практикува систематично, а според обстоятелства-

та. Тенденцията към все повече индивидуализъм е отличителен белег не само на личностното поведение, но и на институциите.

В този контекст могат да се приветстват идеите, които изискват систематично и добре обмислено взаимно съгласуване на образователните институции на дадена община или регион. За това са необходими професионална обща воля и организационни усилия, както и съзнателно сътрудничество на държавни, общински, частни и граждански субекти. Желателно е да има и съвместни комисии с координираща функция, препоръки и правомощия за вземане на решения. Естествено, не всичко ще бъде възможно да се осъществи. Могат да успеят само тези, които познават силните страни на своята община/регион и знаят как да ги използват.

Един от разгледаните въпроси в публикацията е *Общините като участници в образователната среда*. Посочва се, че силата на образователната среда в общините се крие в идентифицирането на регионалните проблеми и справянето с тях на местно ниво. Въпросът е как могат да бъдат идентифицирани тези проблеми. Някои общини разчитат на собствената си образователна отчетност. Относно значението на регионалния доклад за образованието се подчертава, че той служи като важна основа за вземане на решения от съответната Регионална ръководна група, като разкрива областите, в които са необходими действия или съществуват възможности за подобрене. Също така може да се определят приоритетите и да бъдат обсъдени и взети необходимите мерки за следващите месеци или години. Научните изводи в образователния доклад служат като легитимация на действията, предприети от Регионалната ръководна група или от

Регионалното бюро по образованието – както по отношение на политиката и администрацията, така и в дискусиите с образователните институции. С течение на времето те могат да помогнат да се убедят местните участници, че усилията, свързани с изграждането на образователна среда в общината, се изплащат, защото успехът става измерим. С оглед на очертаня потенциал на регионалните образователни доклади за по-нататъшното развитие на образователната среда, е желателно повече общини да предприемат тази стъпка. В това отношение статистическите служби на провинциите и висшите училища могат да бъдат важни партньори за сътрудничество на общините. Федералното правителство и провинциите пък трябва систематично да подкрепят отчитането на регионалното образование като част от националното отчитане.

Образователният регион Равенсбург – пример за участието на общините в образователната среда

Целта на *Регионалната образователна среда в окръг Равенсбург* е да предостави на всички деца и юноши оптимални възможности за учене и живот в региона, като по този начин допринесе за по-доброто качество на живот и за сигурността на мястото. Окръг Равенсбург, провинция Баден-Вюртемберг, фондация „Бертелсман“ и град Равенсбург разработват заедно съвместен проект за развиване на такава образователна среда.

Мотото

Общата цел изисква нов начин на мислене и действие от всички заинтересовани страни под мотото „Да възприемем задълженията като отговорности“.

По-конкретно става въпрос за:

- създаване на мрежи и нови форми на сътрудничество;
- засилване и систематично развиване на съществуващите кооперации;
- идентифициране и използване на взаимодействията (синергия);
- създаване на общности с местна отговорност.

Структура

Основната цел на образователния регион Равенсбург – предоставяне на по-добри образователни възможности, изисква разнообразни координирани инструменти и дейности.

Управлението е отговорност на **Регионалната ръководна група**. Тя определя стратегическите цели и области за развитие в сферата на образованието, разработва насоките за прилагане на процесите за повишаване на качеството, конкретизира по-нататъшните нужди от квалификация и координация и предлага подходящите стъпки. Ръководната група се състои от членове на общинската и училищната администрация. Решенията се вземат с консенсус. Чрез подпомагането от страна на училищните директори в окръга и Регионалния консултативен образователен съвет се поддържа непосредствен контакт с училищната реалност. Консултативният образователен съвет включва всички институции и групи по интереси, които са свързани с образователната среда и имат отношение към образованието.

Регионалното бюро по образованието е организационният център и контактна точка за всички мерки и дейности на образователния регион. Тук се набират средства, формират се работни групи, организират се сре-

щи, изготвят се резолюции, представящи образователния регион в публичното пространство, и се изготвят предложения за Ръководната група. Понастоящем в различните дейности на образователния регион участват над 100 окръжни училища, много детски градини и многобройни извънучилищни партньори (младежки асоциации, различни обединения, представители на родители и ученици, камари, предприятия, висши училища).

Дейности

В резултат на съвместния проект окръг Равенсбург е един от първите окръзи, които представят доклад за образованието в национален мащаб. Той служи като важна основа за вземане на решения от Регионалната ръководна група и разкрива потребностите от действия или подобрения. Помага за определяне на приоритетите и обсъждането и прилагането на адекватни мерки в следните области на действие:

Преходът училище – професия

За да се подпомогнат учениците от специалните, основните и реалните училища по отношение на професионалното ориентиране и развитие, се създава *Фондът за възможности в региона на езерото Бодензее*. Заедно с австрийската провинция Форарлберг се работи със средства от ЕС. В резултат на това 22 училища в окръга са обезпечени с кариерни консултанти/наставници, които осигуряват на учениците индивидуална, съобразно техните нужди, подкрепа, по-конкретно – за стажове, места за обучение, помощ при кандидатстването и подписването на договора за образование или обучение.

Насърчаване на езиковото обучение

Оценката на езиковото обучение в детските градини и центровете за дневни грижи в окръг Равенсбург показва, че голям процент от децата, записани в първи клас на началното училище, имат пропуски в овладяването на езика. При това значителна част от децата не са с мигрантски произход.

Кръглата маса за подкрепа на езиковото обучение обединява специалисти от детската градина, специалното училище (за деца с речеви нарушения) и педагогическите висши училища. Те разработват концепция за подкрепа на езиковото обучение в окръга, която включва обучение на родителите, ежедневието в детската градина и целенасочени мерки за подкрепа в малки групи. За да има ефект, концепцията трябва да се прилага възможно най-широко.

Целодневното училище

Благодарение на инвестиционната програма *Бъдеще, образование и грижи* много училища са оборудвани с необходимите съоръжения, които трябва да влязат в експлоатация. Регионалното бюро по образованието осигурява разпространението на информация, установява контакт между училищните и извънучилищните партньори, включва общините в изпълнението на задачите и дава съвети за тяхното изпълнение.

Усъвършенстване на преподаването

Работната група за учебния процес организира междуучилищни курсове за повишаване квалификацията на учителите, набира специалисти от регионалните висши училища и институции

за продължаващо образование и обучение, кани също и национално признати експерти.

Развитие на качеството в училищата

Бюрото по образованието подпомага и съпровожда самооценката в училищата и по този начин допринася за развитието на училищното качество.

Училищните преходи

Преходите от детската градина към началното училище и от началното училище към различните видове училища в средното образование често се оказват немалко предизвикателство. Бюрото по образованието обединява свързващите звена и се грижи за координацията и комуникацията с цел да се даде възможност на децата и юношите да направят плавен преход.

В заключение се посочва, че за да успеят такива местни образователни мрежи, са необходими определени условия, като:

➤ Лицата, вземащи политически решения, да имат желание да работят за образователен регион. Местната администрация и всички отговорни фактори трябва да бъдат готови да се справят с въпросите/проблемите на образованието и заедно да допринасят за изпълнението на договорените мерки.

➤ В провинция Баден-Вюртемберг разходите за образователен регион се поемат от окръга. Провинцията също допринася за финансирането – чрез командироване на учители или с необходимата сума. Средствата за прилагането на мерките идват от окръга и от трети страни.

➤ Училищната администрация също трябва да иска образователен регион и да го подкрепя активно.

Съгласието и сътрудничеството с училищния инспекторат са необходими, за да бъде възможно изпълнението на мерките в училищата.

➤ Регионалното бюро по образованието трябва да включва всички партньори, участващи в образователните процеси, да уважава тяхното мнение, но

и да изисква въвеждането на всички необходими компетентности.

Подчертано е, че списъкът с необходимите условия не претендира за пълнота и може да се допълва по всяко време. Възприемането на дейностите като отговорност, а не като задължение, е дълъг и труден процес.

Източник:

Beginnt die Bildungsrepublik vor Ort? Die Stärken lokaler Bildungsnetzwerke
<http://library.fes.de/pdf-files/studienfoerderung/07413.pdf>

Л. Дърмонова

АНГАЖИРАНЕ НА СЕМЕЙСТВОТО И ОБЩНОСТТА С РАЗВИТИЕТО НА УЧИЛИЩЕТО В УЕЛС

В Уелс образованието е задължително до 16-годишна възраст. Обучението е двуезично – на уелски и английски език. Всички училища са под надзора на местната власт. Централното правителство разработва образователната политика и осигурява финансиране на училищата. Всяко от тях може да кандидатства за безвъзмездно финансиране чрез подаване на заявление. Безвъзмездните средства се отпускат след разработването на планове за действие. Те се създават със съдействието на местните органи, родителите и неправителствени организации. След получаване на безвъзмездните средства училищата ги разпределят и осигуряват възможност за разработване на различни програми и проекти за развитието на училището и общността.¹³

През 2001 г., на заседание в уелския парламент, за първи път се говори за трансформиране на традиционните

училища и превръщането им в центрове на общността, в която се намират. В резултат от тази трансформация те следва да фокусират своята дейност върху общността, като поставят в центъра учениците, грижата за тях и техните семейства, както и партньорството с външни организации.

През 2002 г. тази идея се регламентира в Закона за образованието¹⁴ като: *Училище, насочено към общността, е това, което осигурява набор от услуги и дейности, често извън учебния ден, за да отговори на нуждите на своите ученици, техните семейства и широката общественост.*

В основата на идеята за трансформирането на традиционното училище стои стремежът на уелското правителство за преодоляване на неравенството и бедността в обществото чрез образование. В същото време базата на повечето училища не се използва достатъчно ве-

¹³ <http://www.eunec.eu/search/node/community%20school>, European Network for Education Councils, EUNEC seminar on “Community schools”, Report of the seminar, Brussels, 23 – 24 May 2013, p 27.

¹⁴ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/32/contents>, Education Act, 2002.

черно време, през уикендите и през празниците, поради което се идентифицират пропуснати ползи. Така се заражда инициативата за преход към *училище, насочено към общността* (community-focused school – CFS).¹⁵

В CFS се предлага специализирана подкрепа за посрещане на по-широките потребности на учениците и техните семейства. Акцентира се върху засиленото сътрудничество с представители на цялата общност, в която се намират и функционират училищата. Училищните ръководства изграждат широка мрежа от партньори, с която работят в тясно сътрудничество. Те си партнират и с регионалната и международната общност, особено когато търсят добри практики, за да реализират проекти за подобряване на учебната среда и процеса на обучение.

Създаването на CFS насърчава местните власти и обществото да разглеждат училищата като центрове, които концентрират в себе си общостен ресурс. Това означава училищата да не са просто място за провеждане на учебни занятия и създаване на клубове за деца и младежи, а след учебно време базата им да се използва за предоставяне на допълнителни услуги – здравни и социални услуги; достъп до библиотеки; дейности за обучение на семейства и възрастни; места за забавление и др. Ключов фактор за успешното развитие на едно училище са близките му отношения с по-широката общност.

Характеристиките на CFS ги различават от традиционните училища в Уелс. При тях подходът е холистичен, поради което се нуждаят от силен морален ангажимент от страна на семействата и общността. Всеки проект, програма или

отделна дейност, които разработват, включва общността или част от нея. Акцентира се върху благополучието и личностното развитие на учениците и семействата, а не само върху постиженията в учебния процес. Извършва се постоянно наблюдение на присъствието, поведението и участието на ученика в различни дейности чрез събиране и проследяване на данни за всеки възпитаник. Полагат се съществени усилия за обучение на учителите и превръщането им във висококвалифицирани кадри, които работят успешно с учениците, семействата и общността. Фокусът върху грамотността, логическото и аналитичното мислене е една от основните цели на уелското правителство. Залага се на ефективна обратна връзка при всеотдайност и добри резултати.¹⁶

През 2016 г. правителството разработва и публикува *Набор от инструменти за ангажиране на семейството и общността за училищата (Family and Community Engagement Toolkit for Schools)*. В него се съдържа подробна информация за това как да се постигне *ангажиране на семейството и общността (Family and Community Engagement – FaCE)* с развитието на училищата и учебния процес. Документът има характер на практически ресурс и представлява не предписание, а рамка, която очертава пътя за самоусъвършенстване на училищата. Правителството го определя като най-мощния инструмент за преодоляването на проблемите в образованието, разработван до момента. Практическото му приложение подпомага училищата в Уелс, за да отговорят на изискванията, заложи в *Плана за развитие на училището (School*

¹⁵ <http://www.schools-for-all.org/page/ICECS+Statement+on+Community+Schools>, International Centre of Excellence for Community Schools(ICECS), ICECS Statement on Community Schools, Naming Schools.

¹⁶ <http://www.eunec.eu/search/node/community%20school>, European Network for Education Councils, EUNEC seminar on “Community schools”, Report of the seminar, Brussels, 23 – 24 May 2013, pp.30-32.

Development Plan – SDP) и стандартите за партньорство.¹⁷

Разработването на SDP от всички училища се въвежда като задължително условие през 2015 г. Училищното ръководство носи пълната отговорност за този процес. В плановете се залагат стъпки за постигане на националните приоритети в образованието – повишаване на стандартите за образование по отношение на грамотността и математиката; намаляване въздействието на бедността върху образователните постижения и др.

В SDP се посочва конкретно каква част от инструментите на FaCE възнамерява да приложи съответното училище, след което те се залагат в плана. Така се създава възможност за по-ефективно постигане на заложените цели и подобряване мотивацията на училищните ръководства за успешно развитие на училищата чрез изграждане на собствен подход и използване на всички налични ресурси в общността.

Акцентираща се върху работата с учениците и техните семейства, хората и организациите, които живеят и развиват дейност в местната общност. Всички партньори на училищата се ангажират с идентифицирането на силните страни и областите, които имат нужда от подобрене.¹⁸

Лидерство за самоусъвършенстване на училищата

Училищните ръководства преценяват потенциалната възможност за осигуряване на подходяща среда и взаимоотношения. Целта е учениците да се чувстват в сигурни ръце, както в семейството, така и сред училищния персонал. За да подкре-

пят развиващите се отношения дом – семейство, ръководствата на училищата инициират дейности, като:

- осигуряване на чувство за комфорт при комуникация на родителите с училищния персонал;
- мотивиране на служителите да оценят ползите от честата комуникация с родителите;
- преодоляване на пречките пред участието на семейството и общността в изготвянето на SDP и последващото му изпълнение.

Учителите са висококвалифицирани експерти в своята област и в работата с деца. Комуникацията с родителите обаче изисква допълнително обучение. Това е отговорност на училищните ръководства, които трябва да предприемат мерки за допълнително квалифициране на учителите с цел подобряване на уменията им за комуникация с родителите на децата и партньорите от общността.

В основата на това успешно взаимодействие стои визията и лидерството на училищното ръководство, което фокусира своята дейност върху резултатите на децата и подкрепата за техните семейства. Съществен момент е разработването на стратегии за наблюдение и ангажиране на всички семейства в развитието на училището. Те се изграждат върху два основни елемента – ангажиране и принципи на ангажиране.

Ангажирането включва полагане на максимални усилия от страна на училищните ръководства за приобщаване на широк спектър от целеви групи сред семействата на учениците, с които да работят в полза на децата. Дори когато срещат съпротива от тези целеви групи, училищните ръководства продължават

¹⁷ <http://learning.gov.wales/resources/browse-all/family-and-community-engagement-toolkit/?lang=en>, FaCE the challenge together: Family and Community Engagement Toolkit for Schools in Wales – Main guidance, pp. 4-5.

¹⁸ <http://learning.gov.wales/resources/browse-all/family-and-community-engagement-toolkit/?lang=en>, Theme 1: Leadership for a self-improving system, Resource 1-7, p. 5.

да изпращат положителни послания за партньорство и да ги привличат като участници в различни дейности.

Принципите на ангажиране включват – създаване на доверие между училищните ръководства, семействата на учениците и външните партньори; ангажираност и решителност за постигане на заложените цели; създаване на чувство за принадлежност към дейността на училището и казусите, които възникват ежедневно.

Оценяването на въздействието на училищата помага на ръководствата им непрекъснато да се учат и да се усъвършенстват, като коригират своите действия. Съществен принос за това има събирането и мониторинга на данни. Оценяването акцентира върху: резултатите, свързани с постиженията на децата; тяхното обучение, поведение, обогатяване и благополучие; демографския профил на родителите; родителската нагласа към образованието и присъствието на децата в клас; бариерите пред ангажираността на родителите с учебния процес и училищния живот.

Прилагане на цялостен училищен подход към ангажирането на семействата и общността

Ръководствата на училищата прилагат цялостен подход към ангажиране на семействата и общността (пример за това са CFS), като преценяват нуждата от развитие на училищния персонал, който поддържа ежедневен контакт с тях. Развитието на персонала се съобразява с целите, заложи в SDP, и планираното им изпълнение.

Училищното ръководство изготвя рамка за анализ на потребностите от развитие на персонала, основан на ключови умения, които са особено необходими за прилагането на FaCE. Този анализ се прилага за отделни групи или

за всички (ръководители, учители и служители) и позволява преценка на необходимостта от допълнителни акценти, за да се увеличи административният капацитет на съответното училище. В резултат от него се разработват професионални стандарти, на които трябва да отговарят учителите и персоналят на училищата. Анализът включва четири основни стъпки.

Стъпка 1 представлява среща със служителя и съставяне на индивидуален профил, който се доближава максимално до неговата роля за FaCE, като отразява конкретните умения, които притежава.

Стъпка 2 включва диалог и постигане на споразумение към коя група попада служителят съгласно уменията, които притежава – няма необходимите умения и разбиране; притежава някои умения и разбиране; компетентен е в тази област.

Стъпка 3 е свързана с обмислянето на това как най-добре да се посрещне идентифицираната необходимост от развитие на служителя. Тук всяко училище подхожда индивидуално според собствения ресурс и възможности. Като примерни варианти се посочват следните опции: създаване на възможности за обучение в други училища; наставничество и обмен на опит; възможности за професионално обучение от публични, частни и неправителствени организации.

Стъпка 4 акцентира върху анализ на събраните данни от профилите на всички служители и оценяване на резултатите от него.

Изготвен е и *Национален професионален стандарт*, който представлява обща рамка. Всички училища разработват своите професионални стандарти в съответствие с неговите изисквания. Осигурени са препоръки за: прилагане, преглед и разработване на такива стандарти; създаване на интегрирана

система от професионални стандарти; продължаващо професионално развитие; управление на ефективността.¹⁹

Всяко училище създава собствен екип за ангажиране на семействата и общността (FaCE Team), като използва формален или неформален подход. При неформален подход ролите се разпределят предварително, като екипът се заема с FaCE, а училищното ръководство разработва стратегията за неговото реализиране и осъществява наблюдение върху дейността на екипа.

При формален подход екипът и ръководството се срещат периодично, за да: прегледат напредъка по FaCE; нанесат коригиращи действия, ако се налага; планират бъдещите стъпки; прегледат политиката на други училища в тази област и заимстват добри практики от тях; планират как да имплементират FaCE в SDP; разработват стратегически мерки за взаимодействие с общността; наблюдават събирането и анализа на данни за партньорството с външната среда и др.

Източник: FaCE the challenge together: Family and Community Engagement Toolkit for Schools in Wales, Theme 2

Ролите за ангажиране на семействата и общността, в които влизат училищното ръководство, учителите и персоналет, се намират в изключително

тясна връзка помежду си. Поради това понякога възникват различни казуси и проблеми. Ето защо благополучието и доброто обучение са жизненоважни за

¹⁹ <http://learning.gov.wales/resources/browse-all/family-and-community-engagement-toolkit/?lang=en>, Theme 2: Embedding a whole-school approach to FaCE, Resource 1-2, pp. 5-7.

учителите и персонала, тъй като гарантират по-висок процент на успех при разрешаването на подобни ситуации.²⁰

Насърчаване на семействата за ангажиране с училището и подкрепа при обучението на децата

Насърчаването на семействата за ангажиране с училището покрива два аспекта – създаване на добро първоначално впечатление и приветливо пространство; създаване на възможности за семействата да се включат активно в училищния живот. Това е важна първа стъпка в работата с тях, която подкрепя обучението на децата. От нея произлизат и ползи за училището, като например – доброволческа дейност; обогатяване на учебната програма; по-лесно подаване на жалби и по-малко инциденти. В третия случай най-често се прибегва към директни разговори между училищното ръководство и потърпевшите участници. Обикновено се използва медиация като най-благоприятно средство за разрешаването на различни казуси.

Опознаването на семействата и техните потребности е от изключително значение за последващото им ангажиране с училището. То включва установяване равнището на подкрепа, която те предоставят на децата, осъществяване на контакт с родители или близки на учениците, идентифициране на основните бариери пред ангажирането им с училищния живот и др.

Извличането на тази информация се извършва по различни начини, като най-популярни са: **посещение по домовете от служители на училището; организиране на ежемесечен уъркшоп за родители; вечерни срещи и дискусии с учители на територията на училището или в неформална обстановка; извършване на анкетни проучвания сред родителите.** Тези методи се използват комбинирано, а събраната информация служи за изготвяне на индивидуален профил на всяко семейство, който се съхранява в специализирана база данни. В резултат от запознаването с тази информация училищното ръководство формира целеви групи от семейства с близък профил и разработва методики за работа с тях, съгласно индивидуалните им потребности.²¹

Достигането до всички семейства позволява на училищното ръководство да добие представа за потребностите и бариерите пред тях, свързани с ангажирането им с училищния живот, за да им окаже адекватна подкрепа. В повечето случаи тези бариери се изразяват в липса на време, семейни обстоятелства, географска отдалеченост, липса на увереност, подозрение, недоверие и др. Самото училище също създава някои препятствия, като предлагането на малко възможности за ангажиране на семействата, недостатъчна комуникация с тях, честа смяна на учители и др.

Някои групи семейства изпитват съществени затруднения от други. Такива са тези, които: имат нисък социален статут; са с един родител; произлизат от малцинствени групи или са имигранти; имат сериозни здравословни проблеми; са заети на пълно работно време или работят на две места; живеят в отдалечени от училището райони и др. Това налага индивидуален подход от страна на училищното ръководство към всяко семейство и целева група семейства.

²⁰ <http://learning.gov.wales/resources/browse-all/family-and-community-engagement-toolkit/?lang=en>, Theme 2: Embedding a whole-school approach to FaCE, Resource 1-2, pp. 20-22.

²¹ <http://learning.gov.wales/resources/browse-all/family-and-community-engagement-toolkit/?lang=en>, Theme 3: Welcoming families to engage with the schools, Resource 1-9, pp. 6-22.

Комуникацията между училището и родителите е от съществено значение за тяхното ангажиране. Училищата притежават различен набор от инструменти и възможности за комуникация със семействата – изпращане на имейл; телефонен разговор; социални медии; онлайн платформи с опции за директна проверка на училищните електронни досиета, дневници и бележници на децата; виртуални класни стаи, родителски срещи, конферентни разговори, училищни блогове и форуми; ежедневни и ежеседмични съобщения на уебсайтовете на училищата; съобщения по местното радио или чрез пресата; плакати, обяви и билбордове по централни улици за провеждане на различни дейности от обществен интерес; комуникация лице в лице и др. Акцентира се основно на двустранната комуникация и задължителната обратна връзка, която позволява да се добие представа за постигнатия ефект от нея.

Независимо от предпочитанията и избора на метод за комуникация, основната цел е родителите да участват активно в училищния живот. Те се привличат като основни партньори в изготвянето на учебните програми и се ангажират с участие в тях. Техният глас е основен за училищното ръководство, което ги насърчава да се включват в дарителски кампании, доброволчество, създаване на благоприятна обстановка за обучение на децата вкъщи, партньорство с частни, публични и неправителствени организации от общността и региона.

От своя страна, училищните ръководства инициират диалог относно разходите на семействата за обучение на децата им (учебници, учебни материали, униформи, джобни пари, транспорт, средства за екскурзии, записване в различни курсове и др.) и търсят начини за тяхното облекчаване чрез сключване на споразумения за спонсорство и отстъпки с представители от партньорската мрежа.

Начини, по които семейството подкрепя обучението на учениците.		
Предучилищна фаза (от 0 до 7 години)	Основно училище (от 7 до 11 години)	Средно училище (след 16 години)
<ul style="list-style-type: none"> Разговори Игра на роли Четене на приказки Учене на песни Игра с букви и числа Рисуване и чертане Посещение на библиотеки, музей и галерии Пътувания Подкрепа за социално и емоционално учене Подготовка за прием в училище 	<ul style="list-style-type: none"> Интерес към училищните дейности Създаване на усещане за принадлежност към училището Осигуряване на редовен сън, закуска и посещаване на учебни занятия 10 минути четене на ден Говорене за колко/как/къде Посещение на библиотеки, музей и галерии Работа с училището за подкрепа на детето при решаване на проблеми Подкрепа за социално и емоционално учене 	<ul style="list-style-type: none"> Споделяне за стойността на образованието Заинтересованост от ежедневието на учениците Създаване на уважение Поддържане на техния фокус върху ученето и подкрепа на личното им пространство Осигуряване на редовен сън, закуска и посещаване на учебни занятия Споделяне на успехите, отпразнуване на постиженията Осигуряване на тиха зона за учене Насърчаване на четенето и общите дискусии Изнесени културни мероприятия и извънкласни дейности Работа с училището за подпомагане на децата за участие в разрешаването на конкретни казуси Курс на подкрепа за житейски избори след 16 годишна възраст

Източник: FaCE the challenge together: Family and Community Engagement Toolkit for Schools in Wales, Theme 1

Училищата предлагат възможности за съвместно обучение на родителите и техните деца чрез Програми за обучение на семейства (Family Learning Programs – FLPs). Те се използват по-често в основното и по-рядко в средното образование. Чрез тях се акцентира върху едновременното развитие на знания и умения на родителите и децата им. В зависимост от техните потребности някои програми са насочени само към обучение на възрастни, други само към обучение на деца, а трети към съвместно обучение.

Основното училище в Милбрук е добър пример за използването на FLPs. Училищното ръководство залага в учебната програма ден на семейството, за който е определен всеки четвъртък от месеца (Family Thursdays). Този ден е просто допълнение към ежедневните дейности в подкрепа на обучението в училище. През него се организира семейно четене, дигитално четене, уъркшоп по грамотност и математика (свързани с държавните тестове), уъркшоп на тема „Разговор за писането“ (Talk for Writing). Всички членове от семействата на учениците са поканени да участват.

Практиката показва, че има най-голяма и многостранна полза за семействата от провеждането на съвместни FLPs. Това е така, защото при тях се моделира и развива поведението на децата в учебна среда, насърчават се семействата да развиват родителски умения и се изгражда култура на учене в семейството. По този начин семействата подкрепят обучението на учениците.

Финансирането на подобни програми се делегира частично на училищата, като за стартирането им те могат да използват безвъзмездна финансова помощ, осигурена от правителството.²²

Развитие на партньорството с общността и работа с външни организации

Училищата не съществуват изолирано. Те са ключова част от мащабна мрежа, която включва правителствени, частни и доброволчески организации. Всички те служат на местната общност и я подкрепят. Чрез развитието на партньорства училищата имат достъп до внушителен източник на подкрепа, който укрепва съществуването им и ги подпомага ресурсно. Популярни са няколко вида партньорства, които създават училищата.

На първо място е работата с хора, частни фирми, доброволчески организации и неправителствени организации в района, където се намира даденото училище. Тук основен акцент се поставя върху обогатяването на учебните програми, осигуряването на спонсорство, допълнителното ресурсно обезпечаване и съвместното управление на проекти, насочени към общността. На второ място е работата с публични агенции и частни организации с цел подкрепа на семействата на учениците и особено на тези от тях, които са в затруднено или в неравностойно положение. На трето място е работата с други училища, насочена към споделяне на добри практики в сферата на обучението, разработването на програми за подпомагане на семействата и реализирането на проекти от обществен интерес.

Всеки от тези видове партньорства с общността въздейства благоприятно върху развитието на училищата, като допринася за: *по-сериозно ангажиране на семействата с училищния живот; подсилване на училищата чрез предоставяне на допълнителна подкрепа;*

²² <http://learning.gov.wales/resources/browse-all/family-and-community-engagement-toolkit/?lang=en>, Theme 4: Helping families to actively support their child's learning, Resources 1-4, pp. 19-28.

доброволческа дейност; създаване на работни места и кариерно консултиране; организиране на събития от обществен интерес; ресурсно подпомагане на учебния процес; комплексно развитие на училището и др.²³

Партньорството с публичните агенции е основен приоритет при комуникацията между училищните ръководства, местните органи и уелското правителство. То има за цел финансово и ресурсно подпомагане на училищата по отношение на образователния процес. Урежда се с решения на правителството, които се спускат към местните органи и имат задължителен характер.

Партньорството с граждани, доброволчески организации и неправителствени организации се урежда чрез взаимни споразумения между училищните ръководства и представители на самите организации, като се

спазва националното законодателство. Този процес се наблюдава и контролира пряко от Съвета за доброволчески действия на Уелс (Wales Council for Voluntary Action – WCVA). Той е държавен орган, създаден да подпомага училищните ръководства при идентифицирането на подобен тип организации и установяването на контакт с тях. Уелското правителство разработва ежегодно каталог на всички програми, които се стартират от доброволчески и неправителствени организации. Каталогът се предоставя свободно на училищата с цел подпомагане разширяването на партньорските им мрежи в общностите, където функционират.

Добър пример за партньорство в общността е иновативната програма *Първо семействата* (Families First). Тя насърчава развитието на общностите чрез осигуряването на

Начини, по които партньорите от общността подкрепят обучението на учениците.		
Премахване на бариерите пред ангажирането на семействата	Предлагане на подкрепа за обучаващите се	Засилване на участието на общността
<ul style="list-style-type: none"> Свързване в мрежа – връзки към целеви групи Подобряване на предложенията за ангажиране Осъществяване на контакти между училището, правителствени и местни агенции 	<ul style="list-style-type: none"> Професионална подкрепа за обучаващите се Професионална подкрепа за семействата Подобряване на благосъстоянието на обучаващите се Подобряване на стандартите за обучение 	<ul style="list-style-type: none"> Обучаващите се вземат участие в дейности, насочени към общността Извънкласни дейности Помощ и подкрепа за справянето с последиците от бедността Обогатяване на учебната програма Консултации с общността (Планове за развитие на училищата) Сближаване на целевите групи в общността Принос към хората

Източник: FaCE the challenge together: Family and Community Engagement Toolkit for Schools in Wales, Theme 1

²³ <http://learning.gov.wales/resources/browse-all/family-and-community-engagement-toolkit/?lang=en>, Theme 5: Developing community partnership and multi-agency working, Resources 1-2, pp. 4-15.

подкрепа за семействата от местните органи, агенции и организации. Ключов елемент в тази програма е подходът за създаване на екип около семейството (Team Around Family – TAF).

Този екип обединява широк спектър от професионалисти, които работят заедно със семействата, за да създадат единен план за подкрепа, който да отговори адекватно на техните потребности. Основната цел е да се избегне припокриване или несъответствие в процеса по предоставянето на услуги за семействата. Структурирането на TAF се изгражда в резултат от оценка на нуждите на семействата. Това спомага за изготвяне на индивидуален пакет от мерки и услуги, които са максимално подходящи за всеки отделен казус. След това TAF изработва специален план за намеса, чрез който подпомага конкретните потребности на семействата, а оттам и обучението на техните деца.²⁴

Партньори в TAF могат да бъдат: здравни специалисти; лекари и медицински сестри; полицейски служители; финансови консултанти; брокери на

недвижими имоти; финансови експерти; доставчици на материали за обучение; младежки организации; представители на други училища; детски центрове и др.

Заклучение

Училищата са основен посредник за осъществяването на контакт между семействата и общността и гарант за устойчивото им взаимодействие в Уелс. Те се намират в отлична позиция, защото насърчават взаимодействието на общността с публичния, частния и неправителствения сектор, като се превръщат в център на комуникация между тях. Това води до дълготрайно ангажиране на семействата и общността с развитието на училищата и училищния живот. Този комплекс от партньорства и взаимно подпомагане ускорява процеса по трансформирането на традиционните училища и превръщането им в училища, насочени към общността – CFS. Ползите от това са изцяло за учениците, техните семейства и общността, в която се намират.

Източници

1. Education Act 2002, Електронен документ.
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/32/contents>.
2. European Network for Education Councils (EUNEC) seminar on "Community schools", Report of the seminar, Brussels, 23 – 24 May 2013, Електронен документ.
<http://www.eunec.eu/search/node/community%20school>.
3. FaCE the challenge together: Family and Community Engagement Toolkit for Schools in Wales – Main guidance, Theme 1-5, Resources 1-9, 2016, Електронен документ.
<http://learning.gov.wales/resources/browse-all/family-and-community-engagement-toolkit/?lang=en>.
4. International Centre of Excellence for Community Schools (ICECS), ICECS Statement on Community Schools, Naming Schools, Електронен документ.
<http://www.schools-for-all.org/page/ICECS+Statement+on+Community+Schools>.

П. Алексиев

²⁴ <http://learning.gov.wales/resources/browse-all/family-and-community-engagement-toolkit/?lang=en>, Theme 5: Developing community partnership and multi-agency working, resources 1-2, pp. 16-29.

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ

РАМКОВИ УСЛОВИЯ ЗА УСПЕШНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЦЕЛОДНЕВНОТО УЧИЛИЩЕ В СЕВЕРЕН РЕЙН-ВЕСТФАЛИЯ, ГЕРМАНИЯ

Публикацията „Организация на сътрудничеството” на Института за социална работа и Службата „Целодневно обучение” в провинция Северен Рейн-Вестфалия е ръководство за разработване на споразумения за сътрудничество от целодневните училища в първия етап на средното образование. Ръководството дава насоки как да се сключват подобни споразумения по обвързващ и надежден начин.

В публикацията се подчертава, че съществен елемент в работата на целодневните училища в провинцията е сътрудничеството с извънучилищните партньори. Основата за сътрудничество се формира от Закона за училището, Закона за насърчаване на децата и младите хора и Основния закон за целодневното училище на Министерството на училищното и продължаващото образование. Посочва се, че особено добри условия за ползотворно сътрудничество между равностойни партньори предлага така нареченият *Модел на партньора*. При него провинцията е отговорна за назначаването на учителите в целодневното училище, другите служители обикновено се наемат от обществени или независими организации за подпомагане на младите хора. При всички случаи (и модели) сътрудничеството трябва да бъде добре обмислено и да е резултат от съвместните действия на партньорите.

Ръководни принципи

Сътрудничеството на средните учи-

лица с извънучилищни партньори е дългогодишна обичайна практика. Като примери може да се посочат съвместни проекти на ангажирани учители и различни специалисти (например за предотвратяване на насилието) или подкрепата на Младежката служба за училищата в случаите, когато интересът на детето е изложен на риск. За развитието на сътрудничеството в областта на целодневното обучение обаче подобни форми – по даден повод, ограничени във времето и по правило зависещи от отделни хора, не са достатъчни. Ако извънучилищните партньори искат да играят важна роля, сътрудничеството трябва постепенно да стане последователен принцип на действие на всички заинтересовани участници.

По правило сътрудничеството трябва да надхвърля разрешаването на текущи задачи, тяхното координиране или изясняването на „услугите”. Необходимо е водещият принцип да бъде съвместната отговорност на образователните партньори за предложенията и целите на програмата на целодневното училище, като се отчитат съответното професионално ноу-хау и познанията за жизнените ситуации и потребности на децата и подрастващите.

Гледни точки

Възможното сътрудничество на училищата с партньори извън сферата на образованието не е самоочевидно, може да се сблъска с различни пре-

пятствия, следователно то трябва да бъде добре обмислено. Още преди първия контакт е желателно всеки един от бъдещите партньори да проведе първоначална дискусия.

Отговорните участници от **училището** (ръководството, учителската конференция, училищната конференция) трябва да си отговорят на следните въпроси:

✓ По какъв начин е най-добре да се проектира целодневното обучение като холистично образователно предложение.

✓ Има ли желание за сътрудничество с извънучилищни специалисти и партньори.

✓ При наличие на такова желание как да се организира работата с тях.

✓ По какъв начин ще бъдат усвоени добавките (т.нар. капитализиране²⁵).

✓ Кой ще управлява процесите в училището.

✓ Кой от двата модела за сътрудничество (виж по-долу – **Моделли**) е подходящ.

От своя страна, **извънучилищните партньори** също трябва отрано да поставят в дневния си ред целодневното обучение и значението му за местната образователна среда. Необходимо е да се запитат:

✓ Дали едно целодневно училище е атрактивен партньор и възможно поле за практика.

✓ Дали съответното училище се посещава от младите хора, с които се работи понастоящем.

✓ Има ли желание да се помогне на училището, за да се превърне в място за обучение и живот за младите хора.

✓ Ако е налице такова желание, какъв ще е подходът:

- индивидуални предложения или
- представителство и по този на-

чин – съвместна отговорност за извънкласната работа на целодневното училище, което ще бъде ново допълнение към професионалния профил.

Целодневното обучение принципно предлага възможности за сътрудничество на партньори от различни сфери на действие. От специално значение са детската и младежка работа като исторически развити направления в социалната област. В различните младежки организации – спортни, за отворена детска и младежка работа, инициативни групи и културни институции, се насърчават самообразователните процеси на подрастващите. Тези организации и техните служители имат опит с възможностите за неформално и информално (самостоятелно) учене и познават добре живота на децата и младежите. Следователно те са важни партньори за училищата, които искат да се отворят към социалното пространство и да разработят холистична целодневна програма. Освен това те са и пряко засегнати, тъй като целодневното обучение ограничава свободното време на младите хора, а по този начин и времето за посещение на собствените им предложения и съоръжения.

В допълнение към училището и различните организации и институции общината се явява като трети участник, отговорен за благосъстоянието на децата и подрастващите. Отговорните общински фактори в администрацията и политиката трябва да си зададат въпроса *Кои общински служби трябва да бъдат ангажирани и с какви компетенции и задачи:*

➤ Общинската Служба за училищно образование – евентуално и в допълнителната роля на училищен партньор.

➤ Младежката служба – в подкре-

²⁵ Провинцията осигурява финансови добавки за училищата в първия етап на средното образование (в рамките на програмата „Пари или място“), чрез които се подкрепят мерките на персонала за грижи и надзор, както и за провеждане на извънкласни дейности.

па на общинската Служба за училищно образование.

➤ *Младежката служба* с активна роля, тъй като сътрудничеството с (целодневните) училища е част от нейната програма.

➤ *Бюрото по образованието* (ако има такова), защото определените нужди и цели на образованието в общината трябва да бъдат интегрирани в целодневното обучение, за да бъде училището част от мрежата на образователната среда.

➤ Друг възможен участник в този контекст е *училищният инспекторат*, който приема заявленията на училищата за добавките. Инспекторатът дава консултации във връзка с подадените заявления, както и информация и предложения относно аспектите на сътрудничеството с извънучилищните партньори. Той може също да започне обмен с училища, които вече имат успешно сътрудничество.

След проведените дискусии и претеглянето на предимствата и недостатъците може да бъде взето решение за сътрудничество, което по-нататък трябва да се развива систематично от всички партньори.

В някои общини, въз основа на опита с целодневните училища в началното образование, вече има общински рамкови споразумения за всички целодневни училища и техните партньори. Те могат евентуално да бъдат адаптирани за средното образование или въз основа на съществуващите договорености да бъдат сключени нови. Споразумението за сътрудничество между отделното училище и неговите партньори се основава на този общински рамков договор, специфичните правила се уточняват на място.

Модели

Съществуват два модела на сътрудничество с целодневното учили-

ще – в зависимост от преследваните цели и ресурсите, които са на разположение чрез капитализирането на добавките за педагогическия персонал. Изборът на модел зависи до голяма степен от желанието на извънучилищните институции за степента и обхвата на отговорностите, които трябва (или искат) да поемат. Няма смисъл от „стандартен договор“, по-добре е отговорните участници да разработят подходящо решение за конкретния случай на сътрудничество.

Моделът **Училищното ръководство управлява** е разпространена практика за целодневните средни училища на много места. Ръководството на училището отговаря за извънучилищните дейности, организирани от различни партньори и служители на хонорар, управлява ги и носи отговорност за наетия персонал.

Този модел се използва, когато програмата за целодневно обучение се разработва само от училището, има добавки само за определени мерки, следователно извънучилищни партньори се търсят само за някои специфични предложения. Предимството за училището е, че обикновено не се изискват продължителни дискусии и преговори за сътрудничество. За извънучилищните партньори пък е удобно да се вмести само в определени „времеви прозорци“ и да не бъдат включвани по друг начин в училищните процеси. Това им спестява време, което те трудно могат да предоставят.

С този модел, в повечето случаи, е достатъчно училището и съответният партньор да сключат официално споразумение, в което да определят основите на сътрудничеството.

Въпреки това училището трябва да има предвид, че съответните партньори следва да бъдат информирани за развитието на училищните процеси. Препоръчително е да се канят веднъж

годишно на училищна конференция или годишна среща.

В така наречения **Модел на партньора** често има една извънучилищна институция, която се счита за „главен изпълнител“ и поема генералната отговорност за извънкласните дейности (ако е необходимо, отговорността се поема заедно от няколко институции)²⁶. Този модел е валиден дори и да няма такъв „главен изпълнител“, но съществува сътрудничество между училището и отделните партньори. И в двата случая финансирането се осигурява чрез капитализирането на добавките.

Моделът е голямо предизвикателство по отношение на усилията за планиране и координация. Изисква откритост на партньорите и готовност за нови пътища, но предлага и разнообразни възможности за разработване и прилагане на предложения в целодневното обучение. С разширяването на това обучение отговорността на извънучилищния партньор нараства в средносрочен и дългосрочен план.

Моделът се основава на модела на отвореното целодневно начално училище в провинция Северен Рейн-Вестфалия и предлага различни предимства за партньорите:

✓ Училището се нуждае от един или няколко основни партньора за сътрудничество.

✓ Отговорността за предложенията може да се раздели между ръководството на училището и партньорската институция.

✓ Това облекчава училищното ръководство например от отговорността за извънучилищния персонал.

✓ Предлага на партньора възможност да спомогне за оформянето на целодневното обучение според собствените си образователни цели.

✓ Различното ноу-хау на партньорите и техните специалисти може да се използва при разработването на училищната програма стъпка по стъпка.

✓ Общинските служби трябва да упълномощават само една договаряща се страна.

✓ В случай че партньорът е институция за младежки грижи, целодневното обучение автоматично става част от процесите за планиране на помощта за младите хора.

Ако участващите партньори избягат този модел, е необходимо да сключат договор за сътрудничество, който е условие за успех на съвместната дейност.

И в двата модела общинските служби трябва да участват в развитието на сътрудничеството на ранен етап. На фона на отварянето на училищата към социалното пространство и разширяването на общинската образователна среда, респ. регионалните образователни мрежи, може да има смисъл и от споразумение за сътрудничество между училището и общината (представявана от общинската служба за училищно образование и/или младежката служба). Подобни споразумения вече регулират на много места обхвата и процедурите за сътрудничество в определени сфери на действие (закрилата на детето, училищната социална работа), необходимо е само да бъдат интегрирани в целодневното училище. Където такива споразумения не съществуват, целодневното обучение може да се използва като импулс за изясняване на рамката за сътрудничество между различните партньори и структурното ѝ закрепване.

²⁶ По принцип става въпрос за независими организации/институции/структури, т.е. асоциации, благотворителни организации и др., които съществуват под различни форми във всяка общинска или регионална образователна среда.

Договорът за сътрудничество като инструмент за развитие на качеството

Изготвянето на договора за сътрудничество – като основа на така наречения **Модел на партньора** – следва да се разглежда като етап на развитие на качеството, който трябва да бъде разработен съвместно от всички заинтересовани участници и насочен към трайно сътрудничество. Сключването на договора е първата междинна стъпка от процеса на съвместно планиране.

За подготовка на споразумение, което да отговаря на съответните нужди и интереси на партньорите, са необходими време и търпение. Партньорите трябва:

- да се опознаят;
- да разберат образователната перспектива на партньора и да я признаят за равностойна;
- да се споразумеят за общи цели;
- да изградят взаимно доверие;
- да споделят отговорностите.

Само когато изяснят заедно тези аспекти и свързаните с тях затруднения, може да се говори за качество в сътрудничеството, заложено в съответния договор, който:

- дава ясни правила, например по отношение на времевия аспект на предложенията, на средствата и на надзора;
- осигурява свобода на действията, засягащи например проектирането на сътрудничеството между специалистите и учителите;
- предлага на всички участници напътствия: на (новите) учители, (новите) специалисти от страна на партньора, на общинските служби, родителите, ученическите представители и др.;
- помага за решаването на предизвикателствата, проблемите и конфликтите в ежедневието;
- посочва и границите, тъй като сътрудничеството не обхваща всички области на училищния живот;

- е основа за размисъл за ново сътрудничество.

Успешното сътрудничество изисква време

Създаването и структурното утвърждаване на съвместната работа и културата на сътрудничество в развитието на целодневното училище е дългосрочен процес, който изисква не само ангажираност, но и умения за разрешаване на конфликти и готовност за промяна у всички участници.

Сътрудничеството трябва да носи комплексна полза, нужна е обединяваща цел и визия, за която партньорите имат съгласие и според която могат постоянно да проверяват съвместната си работа и опит.

Друго условие за успех е сътрудничеството да доведе до оптимизиране на работата и увеличаване на компетентностите на всички участници. Вложените усилия и необходимо (особено в началото) време трябва да бъдат ефективни и за преподавателите, и за специалистите.

Доброто сътрудничество изисква време. Това се отнася както до периода, през който партньорите се опознават и планират съвместната си дейност, така и до времето, от което се нуждаят, за да обменят идеи и да изградят култура на сътрудничество. Възможностите за работа с децата и младежите извън строго педагогическата дейност трябва да бъдат внимателно подготвени.

Изключително важно е всички участници да възприемат препятствията и неизбежните първи грешки като възможности за обучение. Необходимо е да са налице или да се развиват постепенно: цененето, откритостта, признанието за свършената педагогическа работа, доброжелателността, стремежът към повече знания, любознателността.

ПРИМЕР

Споразуменията за сътрудничество като част от общинския план за подкрепа на децата и младежта в град Хилден

От 2009 г. град Хилден работи в рамките на общинската образователна мрежа. Нейните дейности са групирани в многобройни модули с различна ориентация, като в допълнение към обичайните са включени и социално-пространствени и тематични.

Съществен елемент от тези модули представляват т.нар. образователни партньорства. Още през 2006 г. е разработена структура за тясно сътрудничество между основното училище в града и Младежкия културен център Area 51. Поводът е нарастването на младежката престъпност в района. В резултат на сътрудничеството на всички заинтересовани страни и институции проблемът с младежката престъпност е решен (изненадващо) бързо и ефективно (награда за превенция на Министерството на вътрешните работи на провинцията).

Изводът от реализацията на това сътрудничество е, че подобно коопериране не бива да се ограничава до тематична намеса в отделни градски райони. По този начин се поставя началото на широкомащабно и цялостно сътрудничество между детската и младежка помощ²⁷ и училищата. Свързва ги по-широкото разбиране за образование, което далеч надхвърля официалните области на отговорност.

Концепцията е съобразена с образователните дефиниции на ЮНЕСКО

- за придобиване на знания

- за действие
- за съвместен живот и сътрудничество
- за устойчиво развитие.

На тази основа се развива комплексен процес на сътрудничество между училищата и младежката помощ. Процесът се стимулира и от желанието за развитие и промяна на младежката помощ. Тя трябва да работи не само в рамките на изградените структури, а да се стреми към активен и творчески диалог с институцията училище, като в същото време преследва и собствените си образователни цели.

Подобно сътрудничество е необходимо да бъде внимателно планирано и управлявано, а това изисква нова структура за местно сътрудничество. Сключването на писмено споразумение между образователните партньори е минимално изискване за създаване на устойчиво развитие. По-важни обаче са четирите аспекта на сътрудничеството – оперативните инструменти за тяхното изпълнение:

- управителен орган на паритетна основа за всяко партньорство в областта на образованието;
- избиране на ръководство на управителния орган;
- съвместно разработена концепция;
- редовен отчет пред отговорните общински служби.

Сътрудничеството между младежката помощ и училището е дългосрочен, изпълнен с препятствия и усложнения път, за който никой няма готови решения. Само последователността и утвърдените структури за сътрудничество могат да осигурят на участниците необходимата сигурност.

Източник:

Kooperationen vereinbaren

Eine Arbeitshilfe zur Entwicklung von Kooperationsvereinbarungen im Ganzttag der Sekundarstufe I

https://www.schulentwicklung.nrw.de/q/upload/Ganzttag/GanzTag_2013_25.pdf

Л. Дърмонова

²⁷ Понятието обобщава всички услуги и функции на обществени и независими организации в полза на младите хора и техните семейства.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА УЧИЛИЩНИТЕ ПРОСТРАНСТВА В ЩАТА НОВА СКОТИЯ, КАНАДА

В публикацията на *Департамента по образование и ранно детско развитие* на щата Нова Скотия, Канада, са изведени основните ръководни принципи и насоки за обществено ползване на сградите и съоръженията в държавните училища – част от модела на училището като център на общността.

Под понятието училище център (Hub School) се разбира устойчиво и разумно използване на пространствата в обществените училища по финансово и оперативно осъществим начин, който е рентабилен и не възпрепятства реализирането на училищната програма. Последното условие е най-важно, тъй като основната мисия на училищата е именно предоставяне на учебно съдържание в една гарантирана безопасна среда. В този смисъл всички предложения, произтичащи от частни лица, организации или бизнес предприятия, за използване на училищната инфраструктура, трябва да допринасят за:

- утвърждаване на училищна среда, която е в полза на учениците и не влияе негативно върху учебния процес;
- създаване на силни връзки между училищните съвети и общността, бизнеса, общините;
- подобряване доставянето на услуги за семействата и общността;
- постигане на по-голяма гъвкавост и достъпност на обществената инфраструктура.

Друго важно условие е предложенията за използване на наличните училищни пространства да не водят до повишаване на разходите на училището и провинцията и да не предполагат допълнителни управленски отговорности за училищния съвет. Не се толерират предложения, които:

- възпрепятстват изпълнението на

учебната програма или предоставянето на услуги за учениците;

- предлагат конкурентни (образователни) услуги, насочени към учениците;
- неправомерно нарушават икономическата жизнеспособност на местно бизнес предприятие;
- могат да накърнят репутацията на училището;
- могат да причинят щети или да поставят в риск учениците, училищния персонал, сградния фонд или имуществото на училището;
- създават прекомерен шум или неудобства на жителите на района, в който е позиционирано училището;
- са незаконни.

Подходящи партньорства

Успехът на модела зависи от съвместните усилия на всички заинтересовани страни. Потенциални партньори на училището могат да бъдат: федерални, провинциални и общински правителствени структури и агенции; доставчици на образователни услуги за подпомагане на развитието на ученици с емоционални или поведенчески разстройства (wrap-around education services); общностни организации; организации в подкрепа на културата/изкуството; местни бизнес предприятия, предоставящи услуги на деца и семейства; организатори на спортни дейности и дейности за свободното време и др.

Общи критерии за уместност на предложенията за използване на училищните пространства

Училищните съвети правят оценка на предложенията и определят кои от

тях могат да бъдат приети. Основните критерии за приемане са:

- здравето и безопасността на учениците и училищния персонал не са изложени на риск;
- предложението не компрометира възможностите на училището да изпълни учебната програма;
- предложените дейности са в резонанс с училищната среда и хармонизират с мисията и визията на училището;
- предложението е в съответствие с политиките и дългосрочните цели на институцията;
- предложението не цели намеса в стратегията на училищния съвет, свързана с подобряване постиженията на учениците.

Всички предложени дейности трябва да бъдат в съответствие с наредбите и Закона за образованието, политиките на училището, както и всички останали законови актове, регламентиращи изграждането и управлението на училищните съоръжения.

Критерии за устойчивост и финансова жизнеспособност

Направените предложения трябва да притежават ясно изразена финансова жизнеспособност и да демонстрират възможностите на лицето/групата/бизнес предприятието за покриване на всички разходи, свързани с предложената дейност, които могат да възникнат в периода на реализирането ѝ. Изисква се също така да бъдат посочени източниците на финансиране, както и доказателства за финансово осигуряване на дейностите и устойчивост на предложението.

Управителните съвети не са задължени да покриват допълнителни разходи, възникнали във връзка с използването на училищното пространство извън разходите, необходими за изпълнение на учебната програма. Всички разходи, свързани с реновиране

на пространството с цел гарантиране безопасността на учениците, осигуряване на подходящи тоалетни и други удобства, чрез които мястото (площта) да се направи пригодна за осъществяване на предложените дейности, следва да се поемат от лицето/организацията, отправила предложението.

Критерии за използване на сградния фонд

Необходимо е в предложенията да бъдат очертани предполагаемите изисквания към съоръженията (включително местоположение, големина и вид на необходимото пространство, начини за достъп до училищната сграда) и необходими подобрения. Упоменатите изисквания се разглеждат въз основа на следните критерии:

- поддържане безопасността на учениците и училищния персонал (в т.ч. проверка за наличие на криминално досие и досие в регистъра на злоупотребите с деца на служителите и доброволците, ангажирани с дейностите, описани в предложението);
- състояние на съоръженията;
- конфигуриране на пространството;
- разделяне пространството на съоръжението, така че образователните дейности да са отделени от останалите дейности, провеждани там;
- предполагаем трафик на пешеходци и превозни средства;
- ограничения за зонирание и използване на обекта (съоръжението);
- достъпност.

В предложенията трябва да са описани всички очаквани модификации на училищната сграда, необходими за реализиране на новите дейности, включително разходите, необходими за тези промени. Училищният съвет и провинцията определят стандартите за преобразуване (проектиране и изграждане) на училищната сграда.

Изисквания към предложенията

Кандидатите, които желаят да предложат модел на училище център, чрез който да бъдат по-пълноценно използвани училищните площи, трябва да представят своите детайлни предложения пред училищния съвет, като изрично посочат съответствието им с упоменатите по-горе критерии и представят всички необходими доказателства за това. Задължителните елементи на предложението са:

- резюме;
- експозиция, която да съдържа обосновка на предложението и обща информация за кандидата;
- описание на проекта (как ще се използва пространството, от кого и за каква цел или дейност, колко време и в какви часове);
- анализ на разходите и ползите – количествени (финансови разходи и ползи) и качествени (нефинансови ползи и разходи);
- финансов план с доказателства за финансова жизнеспособност и устойчивост за срока на споразумението;
- анализ на финансовите и нефинансовите рискове;
- анализ на въздействието върху заинтересованите страни (включително училището и училищната общност);
- потвърждение, че предложените дейности ще се осъществяват според

застрахователните изисквания, определени от борда;

- стратегия за изпълнение;
- работен модел.

Споразумение за използване на училищните съоръжения

След приемане на предложението се изготвя целесъобразно споразумение, което да е в съответствие със Закона за образованието и наредбите към него и да:

- гарантира зачитане на правата и спазване на отговорностите на училищния съвет;
- съдържа ясно описание на правата и отговорностите на страните по споразумението, включително финансови отговорности;
- посочва отговорните страни и стандартите за поддръжка на съоръжението за периода на споразумението;
- гарантира приложимостта на политиките и процедурите на училищния съвет;
- съдържа клауза за прекратяване от всяка от страните и др.

Преди сключване на споразумението училищният съвет гарантира, че всички изисквани от законодателството одобрения от страна на министъра на образованието и други ключови органи са налице.

Източник:

Government of Nova Scotia, Canada, Department "Education and Early Childhood Development", Guidelines and Criteria for a Hub School Model to Guide the Use of School Space
<https://www.ednet.ns.ca/docs/hubschoolsguidelinescriteria.pdf>

Райна Стойкова

НАЦИД

ISSN 1314-8966 (Print)
ISSN 2367-9425 (Online)